

ŠIAURĖS ATĒNAI

2012 m. spalio 26 d. Nr. 40 (1106)

ISSN 1392-7760

Kaina 1,90 Lt

Ką Europos Sajungai reiškia Nobelio taikos premija — p. 3

Vasaros erotika — p. 5

Bytnikų K. Rexrotho, H. Norse'o, J. Kerouaco eileraščiai — p. 6

Snobo-vilniečio portretas — p. 9

Istrigės

RŪTA JAKUTYTĖ

•
Kiek daug avangardo nuobodžio skylei užkimšti, net persiverčiant per galvą, darant neįmanomus triukus, kad žiūrovas nusijuoktų ar apsiverktų, apsipilant prakaitu, kad koks tipas, troleibuse lupantis apelsiną, pakeltų galvą žvilgteli, kas ten vyksta, šimtai išeikvotų minučių vien tam, kad tos minutės praeitų, raukšlės ir skausmas strėnose, kad ne-nusuktumėt akių į varžovo pusę, mums jūsų reikia, brangioji publika, be jūsų mes niekas, mes neturėsime pinigų bandelėms su džemu, o ne tik toms be jokio įdarbo, su cinamono kvapu, reikia, kad visi kartu, vienoje krūvoje, jaustumėmės apgailėtinai, kad jūs dalyvautumėt mūsų spektaklyje ir to-

Rūta Jakutytė. Be pavadinimo. 2010

dėl nebūtumėt geresni už mus, ir nuo jūsų kūno šilumos mes apsigautume ir patikētume, kad tuo mūsų nenušluos koks cunamis ar depresija, šito gražaus sapno neišblaškys statistika apie savižudybes, gal dar ne, gal spėsime išitikinti ir su tuo išitikinimu užmigtis, ir su tuo išitikinimu pasilikti amžiams kaip sustojusio laikrodžio rodyklė ties naujos paros pradžia, patiketi, kad šiukart tikrai mūsų vaidinimai ir mūsų knygos, ir mūsų šokiai, ir dainos, išrekusios visą sumaištis gumulą, kažkokiu būdu susidėlios į visai prasmingą amžių.

Ar kas pastebėtų? Pastebėtų, kad pranokau save ir daugiau nebejoksniu į naują upę isteriskai klykdamas, jog pagaliau radau atsakymą (kuris buvo tik į maurus ištrigės pagaliukas)? Jaučiu, kad tuo apsigobsiu smėliu ir dumblu, ir niekas nerastas manęs, ir nejudins, ir gal net per daugel metų pavirsiu akmeniu. Juk akmeniu tas pats, jis nejaučia pykčio ir nerimo, išgyventų per daug nesiskūsdamas nei vėju, nei berniuku, kuris daro varlytes ežero paviršiuje. Taip būtų ge-

ra pamiršti vaikystės dienas, kai ieškojimas buvo paremtas bet kokių nuotykių geidiliu, ir jų buvo daug, tačiau tų dienų vis tiek gaila, lyg būtų neišpildytos, pusinės ir pramiegotos. Nes juk niekas taip ir neatėjo, nepakratė už peties ir nepasakė, kad po klajonių, triukšmingų ir bjaurių barų, niekad ne-užbaigtų pokalbių su nakty ištirpstančiais nepažįstamais, kurių ilgėsi, nes jie spėjo pavadinti tave draugu, tai jau „skaitosis“, tu jau esi tam sūkury, kuriam visada norėjai gyventi, ypač tada, kai pavydėjai tiems pankams paskutiniame nakties autobuse, kurie buvo taip toli, taip toli nuo tu sienų, kurias bandei pralaužti dar tik plaukų segtuku, ir nesupratai paprasto dalyko, kad aura gimsta prisiminimuose, visada per vėlai, visada per daug greitai išsisisklaidanti, kad spėtum suprasti, jog tai tikrai buvo ji. O gal iš mūsų tiesiog pavogė tą aurą ar mes buvome jos neverti, nes visgi grįždavome namo tų rūpestingai pagamintų lietinių su varške, ar vis dar gėdydavomės, kad perkam pigiausias cigaretės ar kad niekada nenuėjome iki galo, nes matėme per daug naujojo amžiaus prevencinių filmukų?

Nebūtyje kažkur ištrigo pirmieji kerzai, pirmą kartą nedrasiai sakomas šventvagystės, šaukštelių istumti vyn-kamščiai, visas tas padrikas laikas, kai kasdien pakeisdavai po keturias ateities specialybes, kai simpatija buvo ne sek-sas, o nuodėmės pirmą kartą, ir tokios didelės nuodėmės, nes buvo kam mus bausti. Ir dar buvo bent šešėlis to nematomoj, kurį kaltinai savo negerovėmis, tyčiodamas iš statulos katedroje, nes vis tiek savo ateizmo paraštėse tas dievas dar turėjo balsą. Dabar liko neaiškūs lyg per širmą prisiminimai, kurie visgi neduoda ramybės, nes atskilo dalis tavęs ir nebežinai, tai buvai tu ar kas nors kitas, ir net nežinai, ar būtų galima užmiršti, nes nebéra kelio į tuščią atmintį, dienos niekada nebus tokios lengvos, kai dar nebuvo ką prisiminti.

Mes tiesiog vieną kartą išėjome iš to baro ir jis niekada mūsų neberado, nes mūsų įprastose vietose sėdėjo kažkokie tingūs rokeriai, kurie sakė, kad niekada nebuvo mūsų čia matę, traukinys, visada laukiamas su keista viltimi grįžus rasti savo kambarį ne tokį vaikišką, niekada nebepravažiau, grasindamas išitraukti po savo aliejuotomis geležėlėmis, ir niekas niekada nepaliko mūsų gitaros kopose, nes gal jos ten nė nebuvo. Kas dabar gali įrodyti, kad tai tikrai išgyventa, kad tos atraižos nesuspėjimų į paskutinį autobusa dar kažkur prikibusios prie senojo megztinio su kaukole ir per trumpomis rankovėmis, kokia nauda iš to, kai niekas nebegali patvirtinti, kad kažkur kažkada blaškėsi tokie vakių, linksniai Tarkovskio ir Bergmano vardus dar tik dėl to, kad pasirodytų prieš kitus, ir visada sustodavę ties tilto viduriu, tarsi upė bandytų pabėgti pirmą kartą?

Keliu skrybėlė prieš tą, kuris neišvažiuoja iš namų, kad išgirstų bent troleibuse stoteles pranešančią moterį, kurio namai ganėtinai jaukūs, kad juose būtų galima nieko neveikti ar nusiūpsoti be kartelio, kuris neišranda tyčia klaušimų ten, kur turėtų viešpatauti ramybė, kad galėtų ieškoti į juos atsakymų, lenkiuosi tam, kuris nusiprausės jaučiasi švarus, o išmuštas iš vėžių vis dar stebisi, pavydžiu tam, kuriam nereikia pleistro užkimšti riksmui, o glostyti iš eilės visus gatvės šunis – pajusti šilumai, kurio diena nepasimeta tarp kavinių staliukų ją velkant gatvėmis. Tavęs tokio, žmogau, aš nesuprantu, bet dėl tavęs džiaugiuosi.

Sunku pripažinti, kad nėra tau kada nors prieisimų vai-kystės vietų, tokį mišlingų kaip Čiurlionio jūros vanduo ar miškai iš senų rusiškų atvirukų. Neliauka nieko kito, tik sėdėti virtuvėj ir žiūrėti į priešais esančio namo laiptinę, iš kurios niekas taip vėlai neišeina, ir todėl tenka nuobodžiauti.

Vilniaus džiazas

Ar tu jį girdi? Tai nesibaigiantis Vilniaus džiazas. Jo negroja tavo ausinėse, iš jų nekviečia prasmatnūs reklaminiai stendai ir apiplyšę plakatai ant tokų pat apiplyšusių senamiesčio sienų. Šis iš šokjų kvečiantis džiazas grojo ir tavo tėvams, o tavo seneliai, kai negriausdavo patrankos ar nedundėjo traukiniai į rytus, šoko jo ritmu, net nežinodami, kaip jis pavadinti. Tai ne pigi muzika, atmiešta skystu aluminiu, kurį siurbčioja gaujos miestiečių savaitgalias. Tai tyla prieš mirtį ar mylimosios kvėpavimas vidurnaktį. Šis jaunas nesusijęs su miestu, valstybe, rase, jis vienodai ir su šypsena suvokė ir Platonas, ir gatvės vaikis su suktine rankose ir suplyšusia kuprine, atremta į aprašinėtą sieną. Tik vienas buvo komforto dėžutėje, o kitas – skrydyje virš jos. Džiazas vis garsėjo kiekvienoje galvoje, kai žmogus išdrįsta užsimerkti, atsimerkti ir kartoti, koks beprotiškas, beprotiškas yra jo gyvenimas. Kokia stebuklinga yra muzika ir kad tu vėl iš ją pasinerti. Tai simfoninis manifestas prieš sistemą, prieš sugalvotas sistemas ir valdžias. Lipimas per robotukų galvas siekiant būti arčiau dangaus. Tai teisė į vaivorykštę ir laisvę. Širdies ritmas to, kuris išdrįsta pasinerti į save ir kvatotis į veidą. Šis džiazas išsiveržė į šachmatų lentą ir rimti dėdės supyko, kad tai nebe jų partija, o figūros išstraukė į kosminį šokį. Kai pėstiniškas išdrīso asistuočių valdovei, o karalius pragėrė savo karūnā, nes džiazas griauna sugalvotus vaidmenis. Vienaip jis girdėjo Gavelis, kitaip iš jų buvo panirusi Ivanauskaitė, kunigaikštis jo ritmu kimšo mėtinę cigareti išpypkę ir ruošesi prakalbai Pilies gatvėje, džiazas buvo lopšinė Lukiškių aikštėje miegančiam Valkatai su išpūdingiausiu dredu. Ar tu matei jų šypsenas? Vienas nuogos ir laisvo žmogaus gestas nusveria šimtų ištrigusių ir vos nulaikančių rankoje cigaretę pyktį. Ten, kur asfalte išrežtos džiazo šokėjo pėdos, ten, kur atsiveria panoramos, visuose languose, kur gimsta meilė ir dūsta prezervatyvuose. Visur pulsuoją Vilnius be pavidalų, savasties išraiška, ieva, siūlanti pažinimo obuolių vienoje ir vergovės pangių kitoje rankoje, o tu negali atitraukti akių nuo jos rudenį šaļančių krūtų, papuoštų politinę reklamą. Šis džiazas reikalauja aukų, tu niekada nepavargsi šokti, tik lėtai prarasi protą. Riba tarp čia ir normalumo – tai tarsi Letos upė tarp gyvenimo ir mirties. Valtininko veide, nepanašiame į Kristoforo, piktdžiuga ir gailėtis veja vienas kitą, o šviečianti cigaretė – kontrabandinė. Jis paskutinis tau pamojuos ir pasakys – tu prarastas, lauksim tavo vaikų ir jų vaikų. Nes aš – tai stepių vilkus ir miesto portfelius žudantis Vilnelės čiurlenimas, aš jos vingiuose skandinu tai, ką iški bes saugai visą savo sukonto liuotą gyvenimą. Ir galvojai, kad tai amžina kaip Napoleoną menantys Onos bokštai, kurie bando pradurti ūkanoto Vilniaus dangą, jau tūkstančius kartų nupaišytą dailės studentų. Jų jaunystė buvo susiurbta ir panaudota rafinuoto vampyro puotai, dar gali girdėti jo žingsnių aidą senamiesčio požemiuose. Tai tu, kuris sugriovei mano normalumą – verkė šimtai jaunu jautrių sielų, žvelgiančių į bokštą nėkam nereikalingos televizijos ne todėl, kad jis būtų kaltas, bet kad yra matomas, kur tik pakels akis aukščiau nuo savo batų, nuo kalbų apie varganą būtų ir keistus darbus, už kuriuos moka pinigus, lyg jie turėtų nors daži vertės, kuria alsuoja džiazas. Už kuriuos perkami ne daiktai, o gyvenimas. Tas, kurį dar sapnuoji, kai pabundi su šypsena. Tas, kurio tau dar liko pilna taurė skaidraus Vilniaus krauso, privarvinta nuo prakaitu ir pamimui dvokiančio žvėries. Atsibusk, kol tai tu.

MYKOLAS OGINSKAS

DEIVIDAS PREISEGALAVIČIUS

O ji vis sukasi, o aš klausausi

Ar bandei kada užmigtis –
Beklausant Mahlerio penktosios žmonos?

Simfonija, berods – jos vardas,
Adagietta – jos iškirptė.
Ji lėtai pasakoja kaip užsukta plokšteliė
Savo dienos įvykius,
O aš fiksuoju.

Lėtai leidžiasi vakaras
Vėstančia saule, kaip kava –
I Jūrą kaip į atminties skrandeli.

Paprašau, kad Simfonija
Pakartotų paskutinį sakinį:

„Mano Pilkasis Garnys, ar dar myli?“

Gal kažką ne taip išgirdau
Lyg draugystės pradžioje,
Kai ausyliau klausomasi.

Adagietta išsijautusi, liežuviu mezga,
Dienos išpūdžių siūlai šmėžuoja tarp mano ausų.

Ji stabteli, nuryja seiles,
Jų kamuolėlis keliauja laibų, išlenktu kaklu.

Už smilkinio pabruka nakčiop neklusnią, šienaspalvę sruoga.
Stebiu, kad nenutrukę siūlai
Ir visa virštų į amžiną partitūrą.
(Tačiau ji tiek daug savo moteriška šiluma siūlo.)

Jaučiu, kaip balta pagalvė virsta tokia patogia.
„Mano Pilkasis Garnys, ar jau miegi?“

Jau išties vėlu, žiovauju:
Aaaaauua, įkvepiu daug oro.

Ji vis pasakoja,
Norėčiau testi ligi ryto,
Jau vėlu.
Užsimerkęs paprašau, kad Simfonija nutiltų
Ir pavirstų į hiacintų rūke – tiltą.

Viza

Prašom man išduoti vizą. Tipas – turistinė. Šioje šalyje nebuvau, net tranzitu. Visa mano turima informacija ganetinai paviršutiniška: daugiausia, žinoma, iš feisbuko. Norėčiau pabūti kokį mėnesį, nuodugniau patyrinėti, hm, architektūrą, papročius, vyną, žinoma, jei turite čia vynuogynų. Kaip normali turistė pirmiausia pageidaučiau žvilgtelėti į bažnyčias. Ar ne? Parodyk man, kaip tavo katedros atrodo! Oi, kažkas išpasiše grafičiais lubas? Išpurvino mozaikos asalą, kurią dar pernai iš smaltos kūrė ministerijos samdytas dailininkas? Ir kaip tada reagavo dūstantys vienuoliai? Beje, manieji pasirinko filmus, senokai persikraustė ten. Šventasis kalnas ištryptas nuo pamaldumo, ant jo šlaitų neauga net žolė, tik kartais pačirpia žiogai. Na ir tegul šuoliuoja, nors ir kaip žirgai pamieš, aš rami – jų autorius F. Arrabal isudarės sutartis su dieviškuoju Panu viskų sudėlios. Kaip nors. O tavo katedroj mozaikų paveiksluikai – prisukami apelsinai? Ar tykantys praeivių šunys-samurajai ir mažosios dervuotos salamandros? Man pasakyk, ar aš perėjusi centrinę našą rasiu, kur uždegt žvakutę už savo tėvą, kaip visuomet darau? Už brolių, tetų (mirė pernai, prieš Naujus)? Tada gal pažiūrėčiau ir daugiau architektūros. Ar tu turi metro? Na, dar sovietmečiu statybos marmuru išpuoštos stotys man patiktu, net labai. Sakai, parodysi iš plieno sių vien itaigos jėga suvirintus angarus, kur vykdavo kadaise baldų aukcionai? Tai vesk mane ten kuo greičiau, tau išskibus i parankę medituosis daugybę dar vaikystėj sudaužytų termometrus, labai šiuolaikiška ir taip konceptualu, girių tą jaukų besimainantį motyvą jau eidama tolyn. Truputį gatvė per plati, nes jis turėtų būti kaip pietų šalyse – kad vasaros karščiausios dienos nesmogtų nei švinu, nei pelena, kol per siestą akis užmerkė mes ilscėsimės. Gerai, tai bus vėliau, dar reikia pasivaikščioti po miestą. Arčiau susipažinti. Kaip, tarkim, šioj šalyje jūs geriate arbata? Žinai, pas mus jis vis dar

klyksmas paskutinis. Mados tas klyksmas, niekieno daugiau. Ir tolimajam kambarių garuojantis puodelis palieka pėdsaką vaizde, pakviimpiai ja „Satyrikonas“, „Svynis Todas“ ir „Vikontas de Braželonas“. Spalva taip pat svarbu – ulongo smaragdas dera man prie suknelės, tinkla flirtui ir suokalbiams, nieko blogo, tiesiog kartais čia lyja astringai ir būna truputį svečių. Sakai, pas tave geriamą arbata. Tada aš mielai pasédėčiau va ten, knaipėj ar kavinukėj, pavadinioje lyg „Eldorado“ (ant iškabos metai – 2008-ieji pridėti), išgerčiau alaus su smalsiu dieduku, žinočiau, kad jis buvęs ministras, na ir kas? O pusryčiams ir iki pat nakties mes ragautume vyną – brangiausią ir ryškų, kaip Joselianio tapyba. Tai va, lyg padori turistė tapnočiau jau girta namo, palydimas seniokų, tūnojusių bare nuo užvakar, jie trauktų ir labai nepadorias dainas, savaime aišku, kad per garsiai. Ir žinoma, kad paryčiai. Tada pabudus apie pietus man būtų gera – tu stengtumeisi nusitempt, kad pamatyčiau miesto upę. Vanduo geltonas, neskaidrus, stebėjau tokį kalnuose – tik kunkuliujanti lava. Tavoji kitokia, nes miesto sulaikyta, bet geltonai drumsta taip pat, o bežiūrėdama iškart užmigčiau – gi nemiegojau visą naktį, nėra ko norėt. Turistams viskas galima. Iškviestum man taksi, kad transportuočiai išvėštu, aš visuomet renkuos nebrangius, mažus hotelius, bet kur nors prie centro, prie Koliziejaus, prie įlankos, žodžiu, kad pusryčiaudama galėčiau, na, beveik ranka paliešt į krentą žuvį traukiančius žvejus (o, ir laivas plaukia!), užuost tinklus ir vakarykščias apkalbas. Tokiuose viesbučiuose pusryčiai vėluoja – gali girdėti, kaip šeimininkas bara nespėjus iškepti duonos personalą, o man tas pats, aš vis dairaus į jungties kaimynų pajėgas šturmujant dešreles ir kavą. Sėdék kur atokiau, prašau, – prie gretimo staliuko, būk draugas, apsimesk, kad pas mane tu nenakvojai, kad siestos užzemini pas tą italę, sakai, tau per stora? Tu tik truputį

apsimesk, aš noriu paklausyt, ką broliai iš trečio aukšto kalba, sako, jie gyvena Havre, kiekvienas net po barą turi. Tik pagalvok, kaip jiems gerai! Tai va, tiesiog smalsu, gal eidi mi užkalbins? Gerai, praleisiu, žinoma, aš dieną su tavim, apie istoriją kažkokį bendrą vaizdą reikia susikurt. Ką tu darai su žuvusių per karą prezidentui biustais? Ar šioj šalyje yra vietos senukams? Už ką dabar prastuomenė vėl stato barikadas? Žinau, čia ekonomika bus išspynusi, oi, kaip be joss?! Kaip sekasi su energetine priklausomybe? Beje, ar saugios tavo elektrinės? Drebėjimai, žinau, kad būna. Juos net per feisbuką matau. Na va, tiek daug man dar norėtusi pajaust, susidėlioti reikia tai, ką pamačiau. Einu išgersiu ši kart balto tavo vyno kur nors po begaliniai medžiai klaušydama „Rudens sonatos“. Ir pailsėsiu dar siek tiek. Tik truputį.

Prašom man išduoti vizą. Turistinę. Keliauti. Susipažinti su šalimi. Patirti paslapčių ir melagysčių, riksmų ar snabždesių, ragaut gyvatés kiaušinius bei užsimiršt. O jei rimtai – aš taip esu pavargus, man reikia, mirtinai man reikia pailsėti. Išduok man vizą, kad galėčiau pasinerti į vyšnių skoni, mezginius šviesos pro langą, kad sužinočiau, ką tu mėgsti – Verkmeisterio harmonijas, o gal upėtakius bespalviam padėž? Kaip jau minėjau – ilgai neužsibūsiu, o jei netycia taip kvailai nutiktu, kad kažkuris suklýsim ir panorėsim būt ilgiau, aš nusipirkšiu būtinai draudimą – nuo netikėtų atvejų kelionėje. Tiesiog dabar esu per daug pavargus. Man reikia vieno – pailsėt. Tad gal kada vėliau. Nors pats žinai, taip kartais būna – ir Graikiją aš myliu. Vis dar. Nuo tos dienos, kai pirmą kartą pamačiau.

AISTĖ KISARAUSKAITĖ

Nobelio taikos premija Europos Sajungai – laiku ir vietoje

Ši kartą irgi neapsieita be kontroversijų. Šiemet Europos Sajungai (ES) skyrus Nobelio taikos premiją už „šešiasdešimties metų darbą siekiant taikos ir susitaikymo, ugdomant demokratiją ir ginant žmogaus teises“, išiuto ne tik konservatoriai, bet ir kairieji.

Britų konservatoriai, kuriuos turbūt net miegant kankina federalizmo košmarai, ginčija premiją, nes neva ES pasiekimai visai nereikšmingi. Didžiosios Britanijos premjeras mieliau Nobelį teiktų NATO, o Konservatorių ir reformistų frakcijos Europos Parlamente lyderis taikos premija pagerbtų Margaret Thatcher. Nesisiebiu, juk militarizmas ir laukinis kapitalizmas – dešiniųjų klasika, nors ir neturinti nieko bendra su taika... Kitiems – radikaliam dešiniesiems (ypač iš Rytų Europos) – šis ES įvertinimas reiškia tai, kad šiuolaikinėje europietiškoje taikos vizijoje (darna, demokratija, žmogaus teises) nėra vietas nacionalizmui, sukeliančiam ksenofobią ir kitas diskriminacines pasekmes. Tad širsti pastariesiems tikrai yra dėl ko. Tačiau mažiausiai euroskeptikai šioje kompanijoje pasirodo Europos dešinieji krikščionys demokratai, kurių ikona Angela Merkel, taupymo politikoje atradusi savo pašaukimą, bene aktyviausiai kovoja už ES vientisumą ir išlikimą.

Kairieji irgi neturi vieningos pozicijos. Radikalūs kairieji, remiami populiarų teoretikų, kritikuojia euro zonos skolų krizę ir jai suvaldyti pasitelktą taupymo politiką, taip pat ekonominės integracijos stiprinimą. Viso to iliustracija – Graikijos padėtis, kur protestai ir riaušės tapę kasdienybė. Šiame kontekste Nobelio taikos premija jiems skamba kaip ižūlus juokelis. Tačiau socialdemokratai ir parlamentinė Europos kairė, nors ir kritikuodama esamą ekonominę ir socialinę padėtį, vis dėlto palaiko ES vieningumo idėją ir premiją priima kaip iššūkį tobuleti, keistis ir įvertinti padarytas klaidas.

Daugiausiai kontroversijos šiame šurmulyje sukelia kontrastai tarp oficialios taikos ir neoficialaus karo nuskurdintose Europos gatvėse. Su tuo galima sutiki – taip, ES ekonominė politika patiria krizę, taip, griežtas taupymas ir skurdinimas didina socialinę atskirtį ir taip, neoliberalios politikos korifėjai trypia ant gerovės valstybės likučių pasi-

šokinėdami. Tą mato visi, turbūt nerasime teigiančių, kad euro zona krizės nepatiria, tiesiog toji krizė skirtingai interpretuojama, vieni bando pateisinti naudojančias „stabilizavimo“ priemones, kiti atvirai teigia, kad jos žlugdo gyvenimus. Netgi Norvegijos Nobelio komitetas, skirdamas premiją, pabrėžė, kad šiandien Sajunga yra kamuojama krizės ir socialinių neramumų. Tad sakyti, kad premijos įteikimas ES yra bandymas nekreipti dėmesio į nesėkmingą politiką ir apsimesti, jog viskas gerai, būtų neteisinga. Niekas to neslepija ir nenori paslėpti. O diskusijos įsiplieskė taip, lyg ES būtų apdovanota Nobelio ekonomikos premija.

Nobelio taikos premija Sajungai skirta ne už ekonominius pasiekimus, o už sėkmingą istorinę raidą – už „šešiasdešimties metų darbą...“ Ji skirta ne šiandien vadovaujantiems dešiniesiems politikams, – sie čia pat suskubo susireikšminti, – o istoriniams lyderiams ir ypač tiems asmenims, kurie dirbo sekdam ES vertybėmis. Ir tai ne biurokratai, premija skiriama ne apčiuopiamai institucijai, o tiems pavieniam ar į judėjimus susibūrusiems piliečiams, kurie darė pokyčių ir vedė savo visuomenes į demokratiją ir pagarbą žmogaus teisėms. ES apdovanota ne kaip biurokratų valdoma institucija, o kaip valstybių ir piliečių sajunga, plečianti demokratijos ir žmogaus teisių teritorijas. Kaip nuopelnai įvardinti bendradarbiavimas, darna, demokratija ir žmogaus teises, o ne, pvz., koks nors institucijos efektyvumas.

ES parama ir nuosekliai žmogaus teisių politinė linija kai kurioms visuomeninėms grupėms buvo ir yra vieninteliškai ramstis, kuriuo galima pasitiketi kovojujant su represyviomis nacionalinėmis valstybėmis. Tai ypač aktualu Rytų Europoje, kuri vis dar tvoskia prarūgusia ksenofobią, homofobią ir seksizmu. Ne institucija, ne ES priverčia nacionalinės valstybes gerbti žmogaus teises, ji tik suteikia mechanizmus, įrankius, kuriais gali naudotis savo lokalias kovas kovojujantys aktyvistai. Europos Sajunga demokratiskumo ir žmogaus teisių atžvilgiu (vis dar) yra ne mistiškas Bruselis ir ne eurobiurokratai, o decentralizuoti judėjimai, kovojujantys už demokratiją, žmogaus teises ir tikintys demilitarizuotos taikos galimybe. Jei jų nebūtų – žmogaus teises ir demokratiją turėtume tik popieriuje.

ES ekonominė ir socialinė politika turi būti kritikuojama, bet nereikia pamiršti, kad Sajunga nėra savarankiškas mechanizmas, kad už jos sprendimų visada stovi tam tikros politinės jėgos. Kitaip sakant, galima kritikuoti pagrindines ES idėjas ir pačią Sajungą kaip idėjā, bet kritikuojant vykdomą politiką tą kritiką reikėtų skirti tiems, kurie ją formuoja ir vykdo. ES kaip idėja, skatinanti demokratijos ir žmogaus teisių plėtrą, yra pagirtina, tačiau dešiniųjų formuojamos socialinės politikos ir ekonomikos kryptys daugeliu atveju pražūtingos skurstantiems piliečiams Pietų Europoje. Tad kritikos centre turėtų atsidurti ne ES kaip abstrakcija, o konkretios politinės jėgos.

Taikos premija buvo įvertintos ES idėjos ir tų idėjų apliuopiamą istorinę pažanga. Visa tai, manau, gana reikšminga, svaru ir verta apdovanojimo. Bet sulig tuo niekas nesibaigia, tai nereikška, kad visos problemos išspręstos ar pasiekta koks nors galutinis taškas. Atvirkščiai – premijos suteikimas žymi dar didesnius įsipareigojimus. Nevyriausybinės organizacijos „Human Rights Watch“ ir „Amnesty International“ atkreipia dėmesį, kad žmogaus teisių srityje ES dar turi tobulinti romų, imigrantų, pabėgėlių sąlygas, sušvelninti išorės sienų kontrolę, suteikti prieglobstį iš kariaujančių šalių atvykstantiems imigrantams ir t. t. Tokiai dabartinei situacijai reikšmingos įtakos turi ir tai, kad šiuo metu didesnę Europos dalį valdo dešinieji, kuriems ksenofobia tikrai nesvetima. Puikus pavyzdys (kaip ir ekonominės krypties atveju), kaip ES politika priklauso nuo dominuojančių politinių jėgų. Ar tos jėgos gali užgožti pagrindines ES idėjas, dėl kurių buvo dirbtą šešiasdešimt metų?

Nobelio taikos premija nėra naivūs ir neapdairūs ditterambai ES. Atvirkščiai – ji klausia, ar ES krizės metu sugerbės išlaikyti europietiškas vertybes, išlaikyti laisvę, orumą, lygybę, nepatekti į fašizmo rankas ar stiprėjantį nacionalinizmo glēbi, nesubyrėti į sandarius tautinius vienetus. O ar sufleruoja atsakymą – spręskite jūs...

DONATAS PAULASKAS

Brangiausi dalykai

Regimantas Tamošaitis. Šeimos interjeras. 2010

jai toks? Painiame gyvenimo kelyje sutiktas atsitiktinis pakelėvis. Geriau jau patylėti.

Vėl žiūriu į ją – maitina kūdikį, kartu ir pati užkasdama kibino, kiek jo spėja nugriebti. Gerai, kad sugebu bent tą kibiną įpirkti, vis šiokio tokio gėrio mūsų gyvenime esama.

– Ką galvoji?

– Nieko, mieoloji. Ar kibinas skanus?

– Esu valgiusi ir skanesnių, – juokiasi.

Nusiraminu. Ji man neturi jokių priekaištų. Ištūmiau į vargą, bet nepriekaištauja.

Vis dėlto gerai, kad gimiai europietis, kad esu lietuvis. Kad ir ubagas, o štai tokį turtą valdau. Vargstantis humanitaras. Bet užtat moku mąstyti.

Ji irgi moka mąstyti (dėl to jos kaina turėtų būti tik didesnė), tad dažnai mąstome kartu. Daug ką mes darome kartu. Mes taip pasižadėjome vienas kitam, ir tai yra gerai.

Kai ką nors mąstau atskirai – iš to man nebūna jokio džiaugsmo. Atskirai mąstančiojo kaina – nulinė. Vienatvė apskritai neturi yra.

– Apie ką tu vis galvoji?

– Nieko ypatingo. Džiaugiuosi nuostabiomis rudens spalvomis. Kokia puiki mūsų šalis! Šalelė Lietuva. Toks gamtos grožis aplinkui. Visi turtai čia – už dyka, – sakau, žiūrėdamas jai į akis. – O štai tokie arabai nieko neturi. Pas juos vien smėlis ir dykumos. Tai kas, kad po tuo smėliu naftos upės teka. Nenorėčiau ten gyventi.

– Ar aš tave ne per daug kontroliuoju? – staiga klaušia ji.

– Nė kiek ne per daug. Niekada nebuvo per daug.

– Tai gerai. O tai vis tyli ir tyli.

– Aš tiesiog mąstau. O štai dukra mane tikrai kontroliuoja. Gal net per daug, – sakau, žiūrėdamas į žaidžiančią dukturą. Tai jai kibinas neskanus, tai apelsinų sulčių per mažai. Galėjo iš anksto namie vandens daugiau atsigerti. Juk jis mūsų Lietuvoje toks sveikas ir skanus. Arabai tokio vandens neturi. Smėliu veidus prausia. Savo degalinėse aikštėles benzинu plauна...

Ir mašinas jie keičia kas treji metai. Bet moterims važinėti kažkodėl neleidžia. Liūdna, kad taip yra. Mūsiškiai dažniau keičia moterį, o ne mašiną. Taip daro dėl kažkokio dvasios aklumo, nes neturi su kuo palyginti savo įpročių ir nežino tikrųjų vertybių...

Kažkokios nesąmonės galvoje, visiška painiava. Jaučiuosi taip, lyg prarasčiau tapatybę. Mažiau reikia skaityti, mažiau viską čia lyginti. Juk nepalyginsi kibino su cepelinu.

Grįžę namo kaipmat sudėginsiu visus tuos nesveikus skaitalus. Ir dar savo užrašus su visomis mintimis. Vis tiek iš jų jokio džiaugsmo, jokios naudos.

Ir vis dėlto – nuostabi yra mūsų šalis. Patys brangiausi turtai, patys gražiausi dalykai čia yra už dyka. Nesuvokiamas malonė tau vien už tai, kad esi žmogus.

Ko gero, savo tikėjimo niekada nekeisiu.

REGIMANTAS TAMOŠAITIS

Pono Nieko likimų variacijos

„Iš kur mes atėjome? Kas mes esame? Kur link mes einame?“ – klausia 1897 metais nustaptas Paulio Gauguino paveikslas. Sukurtas Taityje, dabar gyvena Bostone. Iš tiesų gyvena – regis, spalvos kvėpuoja, atskleisdamos už potėpių slypinčią didesnę idėją. Tarsi būtum netyčiom užklydės į sceną iš pirmynkščio pasaulio, dar nepaliesto ir nesugadinto. O gal tai – apeigos? Toji moteris, iškélusi rankas... W. Somersetas Maughamas romane „Ménulis ir skatikas“, sukurtame Gauguino biografijos motyvais, teigia, kad jo *raison d'être* ir didžiausia kančia – grožio siekis. Būtent grožio – primityvaus ir visagilio. Pavogto iš dievų buveinės. O apvogusiemis olimpiečius, žinia, nebuina lengva – prisiminkime Prometėją.

Man velnioniškai nesimiega. Kodėl šianakt neatitraukiu akių nuo Gauguino? Priežastis paprasta: prieš keletą dienų mačiau filmą. Geras kino filmas – tai šis tas daugiau negu celiuloidas. Ne, tai – oras, kuriuo kvėpuosi ateinančias dienas. Savaitei. Mėnesius. Negalėsi atskirattyti: sekios tave gatvėmis, šlaistysis prospektų kampais. Iki kito nušvitimo. Ir žinote, kas geriausia? Kiekvienas yra šią magiją patiri vis kitaip.

Rudenėjančios alėjos šiandien puikiai supranta mano dvejones: rinktis šiaure, rinktis pietus, o gal – išvis stovėti vietoje ir nejudėti? „Arba / arba...“ „Tu turi pasirinkti teisingai. Kol nieko nesirenki, viskas tebéra įmanoma“, – byloja „Ponas Niekas“ („Mr. Nobody“), 2009 metais belgų režizierius Jaco van Dormaelio sukurtas filmas.

Iš esmės tai žaidimas neišsenkančia pasirinkimui ir jų įtakos mūsų kasdienėms šachmatų partijoms tematika, atrostantis dar Søreno Kierkegaard'o. Juk kasdien susimąstai: galbūt šiuo autobusu nuvažiavo manoj odiseja? O gal tuo užjūrin skrendančiu lėktuvu? Ir taip šakojasi tavo galimi gyvenimai, kuriu niekada nepatirs, tik, pats nežinodamas, ilgesiesi.

Van Dormaelio tokia situacija anaiptol netenkina: belgas užsibrėžė kinu perteikti visas vieno žmogaus likimo variantas. Užmojis titaniškas. Ar jam pavyksta?

Taip!

Filmas pradedamas garsiuoju „prietaringojo balandžio“ eksperimentu: B. F. Skinneris, patupdės keletą alkau paukščių į atskirus narvus, reguliariais intervalais duodavo jiems lesalo. Po kelių kartų šis procesas susiejamas su veiksmais, atliekamais jo metu, pvz.: jeigu jis vyksta tada, kai balandis plasnojo sparnais, jis ima nepaliaujamai tai kartoti, tikėdamasis gauti daugiau lesalo. Anot Skinnerio, tai – žmogiškojo elgesio analogija. Prisipažinkite: juk turbūt turite savo sėkmingają suknelę ar laiminguosius batus ir tikite, kad būtent šie daiktai jums neša laimę. Legendinis rusų aktorius Jurijus Nikulinas pasakojo apie futbolo rungtynes tarp „Dinamo“ ir „Spartako“: situacija atrodė beviltiška, bet, jo tévui, aistringam „Spartako“ gerbėjui, atsistojo prie durų, padėtis apsivertė aukštyn kojomis! Nuo tada Nikulinas vyrėnysis sporto rungtynių transliacijų klausydavo tarpduryje – anot jo, „taip buvo tikriaus“.

Taip, prisirišimas prie ritualų – svarbus kasdienybės komponentas. Tačiau kartą balandis, palesintas nesilaikant

Kadras iš filmo „Ponas Niekas“

„susitarimo“, pastėsta: už ką aš to nusipelniau? To paties klausia ir filmo herojus Nemo (akt. Jared Leto), agoniškai skėsdamas upėje. Kaltinti dievus? Pernelyg abstraktu. Raktas – priežastingumas. Bet režisierius vėlei sumaišo kortas: veiksmas tučtuojau persikelia į akinamai baltą patalpą ateityje.

Futuristinės scenos itin retai igyvendinamos skoningai, neapsikraunant pigia robotika ir triukais, tačiau „Ponas Niekas“ – maloni išsimtis. Mūsų veikėjui – 118 metų, jis – pasuktinis žmogus, mirsiantis nuo senatvės, žmonijai pagaliau išradus vaistus nuo mirties. Nemo atmintis plaukia tartum upė – niekad neibrisi į tą pačią srovę. Saldžiai besiūpsančio daktaro tardomas, jis prisipažista nežinantis netgi savo vardo. Mediumu tarp dabarties ir praeities tampa senuko palaton įsmukęs sensacijų besivaikantis naivaus veido žurnalistas. „Koks buvo gyvenimas, kai žmonės tebebuvo mirtingi?“ – klausia jis. Tad pasiirstykime Leta.

Likimai – įnorinčių padarai, tačiau nepaneigiamas, kad kiekvienas jų turi savo pakilimus, nuosmukių ir lūžio taškus. Nemo kelionės kertinis akmuo – saulėta diena geležinkelio stotyje, įsikibus tėvams į rankas. Kone atvirkštinė „Sofi pasirinkimo“ versija: kurį jų myliu labiau? Būtent nuo čia šakojasi įvairiausi berniuko gyvenimo variantai. Bėgti paskui motiną (akt. Natasha Little) ar likti su tévu (akt. Rhys Ifans)? Jeigu tai būtų paprastas filmas, tesužinotume vieną istorijos pusę. Tačiau tai – šis tas daugiau, tad pamatomė daugybė variantų, kuriuos net menkiausias atsitiktinumas pakreipia kita linkme. Netgi garso takelis verčia klausiti, realybė tai ar sapnas: kone nuolatos skambančios grupės „Wallace Collection“ daina „Daydream“ ir „The Chordettes“ „Mr. Sandman“ hipnotizuoją ir tik pabrėžia netikrumo jausma.

Žinoma, šiokios tokios žaidimo taisyklos yra. Itin ryški Nemo éjimo pro suoliuką, nutūptą mergaičių, scena: galime nuausti, kad Elise, Anna ir Jean savaip nulems vaikino likimą. Taigi, istorijų kertinis akmuo – meilė. Anna (akt. Diane Kruger) jo laukia Kanadoje, pas motiną, tuo tarpu kitos dvi (akt. Sarah Polley ir Linh Dan Pham) – gimbajame mieste, likus su tévu.

Akivaizdu, kad režisierius itin domina kine nesvy aptartas „drugelio efektas“. Nežinantiems primenu, kad tai – teoria, teigianti iš pažiūros visiškai nesusijusių reiškiniių tarpusavio ryšį. Vienas ryškiausiai pavyzdžiu šiame filme –

lietas lašas, nukritęs ant Nemo rankose laikomo popierėlio su išsvajotu Annos numeriu dėl brazilo bedarbio, ankstame kambaryste virusio kiaušinius ir atmosferon paleidusio begal daug garų. Taip, nuo pasekmės ir padarinio lyties neapsaugotas niekas.

Nors filmo siužetas šokinėja nuo istorijos prie istorijos, linijos ima ryškėti, netgi kirstis tarpusavyje. Pamažu pripranti prie melancholiško Jaredo Leto žvilgsnio ir imi žavėtis jo gebėjimu perteikti vis kitą Nemo asmenybės variaciją. Tačiau žurnalistas sutrikęs: „Atleiskite, aš nesuprantu. Ar jūs išvykote su savo motina, ar pasilikote su tévu?“ Už kadro kikenai van Dormaelis, įnirtingai dėliojantis pono Nieko likimo pasjansą.

Laikas, atmintis ir pasirinkimas – tai šio filmo kertiniai akmenys. Kiekvienas Nemo likimas savitai atskleidžia idėją, kad žmogus téra marionetė keistame lėlių teatre. Dvi kraštutinės variacijos – visų sprendimų priėmimas metant monetą ir visiškas atsitiktinumo atmetimas – baigiasi tragediškai. Vadinas, teisinga eiti vidurio kelio? Nežinina, jeigu net paprastas paukštukas geba nusvesti tavo mašiną upėn. Regis, filmas teigia visiškos savo likimo kontrolės nebuvimą ir ant pečių užkrauna milžinišką svorį. Baisu net gatvėn išeiti.

Bet neapsigaukite, van Dormaelis netikėtai meta kozirį: žaidimo idėją. Stebint ekraną ir karštligiškai maštant, kiek progų jau esi praleidęs, vyriausioji Nemo versija teigia: „Kiekvienas keliai yra teisingas keliais. Viskas galėjo būti kažkuo kitu. Ir tai vis vien turėtų tiek pat reikšmės.“ Žvelg į tai kaip nori – kaip į visiško beprasmiškumo liudijimą ar, priešingai, prasmės suteikimą net menkiausiai kasdienybės detalei. Nesvarbu, kopsi į kalmus ar tepieši juos sąsiuvinio paraštėse. Gyvenimas, anot senojo Nemo, žaidimų aikštélé, reikia nebijojti kristi ir keltis.

Todėl Nemo ir žaidžia: prisimindamas ateitį, šuoliuoja iš scenarijaus į scenarijų, vertindamas visa, kas jam nutinka. Filmo struktūra būtent ir atitinka paties senolio protą, besistengianti sudėlioti šia painią mozaiką. „Iš kur aš atėjau? Kas aš esu? Kur link aš einu?“ – klausia jis. Grožio vagis, atsakau. Kas kitas gali pasigirti galėjės sutikti pasaulio miestais bevaikščiojančius savo gyvenimų fantomus? Greta jūsų sėdintis žmogelis, ramiai siurbčiojantis kava, esate jūs, prieš dešimtmétį išėjės į teatrą, užuot pasilikęs namie su knyga. Ar taip geriau? Jeigu dievai nepyksta...

Tačiau, žinoma, režisierius žiūrovo taip lengvai nepaleidžia ir vėlai išmuša iš vėžių laiko šuoliu: ivertinės visus galimus variantus, jaunasis Nemo geležinkelio stotyje pagaliau gali apsispręsti, kur link jam sukti. Šis ypač nepasakysiu kur. „Pono Nieko“ kelionę privaletė patirti patys. Leiskite sau pažaisti tuo skausmingu, širdi graužiančiu ir visgi beprotiškai masinančiu klausimui: o jeigu?

Tik nenustebkite, atradę save paryčiais su Pauliu Guaninu.

PAULINA DRĖGVAITĖ

Laisvės suvokimas

Mes, gimę ir užaugę nelaisvėje, nemokame ir nesuprantame laisvės. Ji mus baugina, pykina ir pykdo, todėl kartais esame nesuvokiamai piktai, net ir neturėdami realaus pykčio objekto.

Todėl gyvename šeimomis, dažnai kankindamiesi jose, iki galo nesuvokdamis savo vaidmenį, bet kartu neįsivaizduodamis, kad gali būti kitaip, kad būtų galima pakeisti ką nors čia.

Auginame vaikus, nežinodami kam, nebandydamis jiems nurodyti kelio, kaip mums buvo bandoma jį īpiršti, nes nežinome jokio kelio, jokios krypties, nes nelaisvė verčia ir moko laukti, negyventi čia ir dabar.

Mūsų vaikai, gimę iš laisvės, moka ir supranta laisvę ir nori laisvai gyventi ir gyvena.

Šeima jiems yra nereikalinga, kaip nereikalingi ir ilgaiaikiai įsipareigojimai, todėl sueina laisvai du žmonės, pabūna kartu, o paskui pajutę, kad kažkas ne taip, užsimeta

kuprinę ant pečių ir kas sau. Pasileidžia laisvėn.

Jie niekada neplauktų paskui sapną Amazonės džiunglėse Rio Negru, skambindami baltu rojaliu, kaip darė Maxence' o Fermine'o personažas Amazonas Steinvejus.

Mūsų vaikai neprisirišę prie daiktų, prie vietos, nes jie yra prisirišę prie laisvės.

Jie lengvai išeina ir ne visada grįžta.

Jie nejaučia homeriško Italės ilgesio, Andrejaus Tarkovskio „Nostalgija“ jiems yra baisiai nuobodus filmas, nes jų namais pamažu tampa virtuali erdvė.

Jiems kūnus astoja ženklai vaizduoklyje – raidės ir skaitmeniniai atvaizdai, kuriuos gali „prisitraukti ir pasidinti“, sudaryti gyvumo ir artumo iliuziją.

Jie liečia, kalba ir myli akimis.

Mes dar linkę nepamiršti to, kas vadinama bendravimo šiluma.

Mums be galio šalta prieš vaizduoklius: kompiuterių, te-

lefonų, priešais visus skaipus, feisbukus ir kitus „socialinius tinklus“, o žinutę mes mieliau perduodame žiūrėdami ne adresatui, o pašnekovui į akis.

Mums svarbus gyvų akių kontaktas ir tikra šypsena, o ne dviejų ženklių kombinacija - :).

Bet mes ir mūsų vaikai esame viena, kaip yra vienos pasaulis, viena žmogiška dvasia, kad ir vaikštome skirtingais keliais, kad ir skirtingai suvokiami laisvę, kad ir skirtingais gyvenimo tempais, bet mūsų vis tiek nepaliuka pojūtis, kad esame kartu.

JONAS KIRILIAUSKAS

Erotiška skėstančioji

Ruduo – susitikimų metas. Nutariau susitikti su keliais aukštostos klasės meno kūriniais. Ar gali būti tinkamėsne vieta tokiam pasimatymui už dailininko dirbtuvę? Taigi apsilankiau pas Valentiną Antanavičių. Šiuo vizitu nušoviau du zuičius – susitikau su jau pražilusiu menininku ir susipažinu su šviežutėliais jo asambliažais. Apie vieną intriguojančią pažintį skaitykite toliau.

Vasarą Palangoje karsta. Mėlyna jūros skraistė tykiai rai-biliuoja, o horizonte visiškai nieko, nebent mūsų mintys, kažkokios drumzlinos ir neaiškių, juk atostogos. Bet kas gčia? Skėsta? Tikrai, akys mėlynesnës net už bangas, pilnos išgaščio, burna mēslungiškai iškreipta baimės ir skausmo, o viena koja jau remiasi į dugnā. Po galais, ji skėsta, mergaitė skėsta! Kokia dar čia mergaitė, pažvelkit į dešinę ranką, kaip kūjis, o kojos galėtų būti jo priekalais. Bet juk veidukas, veidukas dar visai mergaitės, ak, ir dar su kuodeliais... Velniop tą veiduką, žiūrėkit, kokios krūtys didžiulės ir tarpkojis, gilia virtės, ir apskritai visa išpampusi nuo kebabų, čeburekų ar velniai žino ko, šimtas metų, kai ji ne mergaitė. Bet juk vis vien reikia gelbėt, negi taip ir paliksmis nesužinoje, kas ja įmetė į šias bangas, kodel ji nebando plaukti, o tik stebeliją į mus it stabo ištikta ir, pagaliau, kurgi jos maudymosi kostiumėlis? Tad gelbékim, gelbékim ją greičiau!

Pradėsiu Antanavičiaus vasarotojos gelbėjimo operaciją identifikuodamas objektus, kurie buvo panaudoti kuriant asambliažą. Pirmiausia tai skalbimo lenta, liaudyje dar vadina „tarka“, kurios grublėta centrinė dalis, nudažyta mėlyna spalva, sukuria jūros išpūdį – kūrinio foną. Kiek žemiau jos centro puikuojasi moters figūra, kurią dailininkas sukonstravoi i trijų, gal net keturių, skirtingu lėlių kūno dalių. Formos atžvilgiu kūrinys patraukia kontrastais: kūno dalių – nedidukė galva vs stambi dešinė ranka; spalvų – rožinė vs mėlyna ir pilka; medžiagų – figūros torso ir kojų pliušas vs rankų ir galvos plastikas bei skalbimo lentos metalas; erdvės – horizonto (viršutinė pilkoji tarkos dalis) tolis vs figūros artumas. Nors viena koja ore (dugne), moters figūra suteikia kūrinio kompozicijai monumentalumo, būdingo dailininko asambliažams.

Skėstančioji savo bedante burnele šaukiasi pagalbos, tačiau labiau nei begarsiai šūksniai žiūrovą leistis į asambliažo vandenis traukia moters kūno formos. Jos spinduliuoja erotiką, kuri yra viena asambliažo varomųjų jėgų. Kaip ir daugelyje kitų Antanavičiaus asambliažų su lėlėmis, erotika „Vasaroe“ višių pirmą sugestijuoja pačiu lėlės kūnu. Rausvas, putlus ir nuogas, jis tradiciškai yra siejamas su moteriškaja lytimi. Lėlė reprezentuoja mergaitės / moters kūno ypatybes – ilgas blakstienas ir plaukus, krūtis, jokių išorinių genitalijų. Būtent jomis ir pasižymi Antanavičiaus asambliažo herojė, ypač reikėtų atkreipti dėmesį į dideles krūtis ir tankiai apželusiai gaktą – kūno vietas, pabrėžiančias figūros erotinę potenciją.

Turint omenyje asambliažo techniką, reikėtų pridurti, kad kūrinio atlikimo procesą tam tikra prasme irgi galima vadinti erotiniu aktu. Juk kūrinio autorius, išsirinkęs asambliažui tinkerančius lėlių kūnelius, privalėjo juos išrengti, o vėliau pasinkintas jų dalis sujungti į naują organizmą. Šiuo atžvilgiu An-

Valentinas Antanavičius. Vasara. 2011. Vytauto Balčyčio nuotrauka

tanavičių galima lyginti su pagarsėjusių lėlių „mylėtoju“ vokečių modernistu Hansu Bellmeriu. Jis, priešingai nei mūsiškis menininkas, lėles pirmiausia dekonstruodavo, o tik paskui, aptaisęs įvairiausias rūbais, imdavosi fotografiuoti. Tačiau ir vienas, ir kitas savo kūriniuose naudojamoms lėlėms buvo ne-gailestingas, jas pjaustydavo, kapodavo, sukiodavo galunes, kaldojo jas vinimis. Šių dailininkų sukurtos figūros, be to, kad pačios dažniausiai atrodo suluošintos, yra puikiausiai šios kūrybinio proceso stadijos irodymai.

Pažvelkit, kaip asambliažo figūra pritvirtinta prie skalbimo lentos: paprasčiausiai prikalta vinimis, neméginant užmaskuoti „kankinimo“ žymiu, o dvi iš vinių, išlaikančiu lėlės kūną jūros paviršiuje, pervėrusios ją tiesiai per krūtų spenelius. Nenuostabu, kad mergaitės burna mēslungiškai perkreipta, greičiausiai dėl agonijos... Čia pakvimpia ir tam tikru erotiniu fetišizmu – moterys antrankais prirakintos prie lovų, supančiotos odiniais diržais, pervertos metaliniais žiedais intymiose vietose. Tačiau šiuo atžvilgiu vasarotojos paveikslas pasirodo žiūrovui ne kaip iškrypusios dailininko fantazijos vaisius, o greičiau kaip aliu-zija į klasikinį meną. Prieš akis iškyla Bernini šventoji Teresė, kurios marmurinė aimana, sukelta auksinės angelo ieties dūrio, liudija drauge ir fizinių skausmų, ir seksualinį pasitenkinimą. Nors Teresės akys užmerktos dieviškos ekstazės akivaizdoje, o Antanavičiaus asambliažo figūra plačiai atsimerkusi žvelgia į mus, abiejų moterų lūpose virpa tas pats skausmingai erotiškas atodūs.

Be abejų, jeigu samoninga, ši dailininko nuoroda į žymiajų skulptūrų ne be ironijos. Jos, kaip ir daugelyje Antanavičiaus darbų, „Vasaroe“ netrūksta. Daugumai yra žinoma, kad vasarą lietuvių vyksta atostogauti prie Baltijos. Kurortuose, be iprasto poilsiautojams skirto paplūdimio, yra ir moterų pliažas, kuriami įvairaus amžiaus moterys deginasi ir maudosi nuogos ir į kurių joks vyras neturi teisės ižengti. Remiantis šia informacija (ir atmetant mano prieš tai pasiūlytą skendimo scenarijų), galima išskiauti dar vieną asambliažo užšifravotą siužetą: sprendžiant iš veido išraiškos ir sutrikimų liudijančių rankų gestų, vidutinio amžiaus moteris buvo užklupta nepasiruošusi nepažištamo vyriškio žvilgsnio. Tenka pripažinti, kad atvejis ganėtinai komiškas. Tačiau kadangi kūrinio žiūrovai esame mes, taigi drauge ir tas „vyriškas žvilgsnis“, esame įtraukiama į šią nepatogi situaciją. Stai dabar jau ir ironiška!

Turint omeny lokalų, lietuviškajį, kontekstą, į akis krinta kelios šmaikščios detalių. Viena vertus, šiuo asambliažu Antanavičius, manykim, netiesiogiai pašiepia lietuvius, kurie kiek-vieną vasarą, metai iš metų, praleidžia pliuškendamiesi toje pačioje jūroje. To įrodymas yra figūra, kuri, vaizduodama drauge mergaitės, vidutinio amžiaus moters ir senės (sutinusios drūtos pėdos) kūno požymius, simbolizuoją (moters) gyvenimo ciklą. Kita vertus, mėlynakė šviesiaplaukė vasarotoja yra nedviprasmiška nuoroda į stereotipinį gražios lietuviatės įvaizdį. Išpurės ir nepatrauklus lėlės kūnas sunkiai galėtų lygiuoti į vakarietiško grožio etalonus. Taigi per dantų traukia-ma Lietuvos moterija ir šiuolaikinėje visuomenėje vyraujantis kūno kultas.

Galvojant apie globalius kontekstus, išplaukiančius iš asambliažo metaforų lauko, ironijos dozė tik sustiprėja. Praverbtą burną Antanavičius galėjo „pasiskolinti“ iš Bernini, o ffigūros pozą greičiausiai „nusizūrėjo“ nuo Botticelli „Veneros gimimo“. Renesanso deivė atrodo seksualiai patraukli dėl pa-stangų paslepčiant intymiasias savo ką tik gimusio kūno vietas, o štai Antanavičius „venera“, priešingai, galima vadinti erotiška dėl jos nedrovaus atvirumo. Lėlės kūnas įkūnija erotinį simbolį, tačiau tuo pat metu ir šaiposi iš jo idėjos. Ironizuojami ne tik Botticelli, ne tik italių ir ne tik Renesanso dailininkų kūri-nių, vaizduojantys idealizuotą moters nuogumą, bet ir visa moters vaizdavimo tradicija Vakarų dailėje. Dėl šios ir kitų priežasčių į asambliažą „Vasara“ reikėtų pažvelgti ne tik kaip į originalų modernaus lietuvių meno pavyzdį, bet ir kaip į kūri-nių, savitai tešianti moters erotiško vaizdavimo tradiciją XXI amžiuje.

Pagaliau atoslūgis. Bangos aprimo ir dangus lyg pragiedrėjo. Moteris vis dar vandenye, tebemakaluoja stambiomis galūnėmis ir maldaujamai žvelgia į stovinčiuosius ant kranto. Skėsta, bet nemiršta ir, atrodo, ilgai dar nemirs. Ką padarysi, matyt, tokia jai kūrėjo skirta lemčis – kankintis, iš tiesų nedaug kuo te-siskiriant nuo mūsiškės. Et, nepavyko mums išgelbėti merginos iš jos prometėjiškos kankinystės, gal tik šiek tiek praskaidrinom nežinomybę, gaubiančią lyg bangos jos lėliško kūno egzistenciją. Ir vis dėlto kokia karšta ši „Vasara“...

PAULIUS ANDRIUŠKEVIČIUS

Neužmiegant Žvėryne, Poškos gatvėje

Nuo XVI a. iki XIX a. vidurio dabartinio Žvėryno plotai priklausė Radviliams, kurie čia turėjo žvérių medžioklės rezervatą (iš čia ir kilo vietovės pavadinimas).

IŠ LAISVOSIOS ENCIKLOPEDIJOS

Poška laiko save pirmiausia artoju, o literatūrinis darbas jam esąs tikai pramoga, malonus užsiėmimas, paguoda ligotoje senatvėje.

IŠ XIX a. LIETUVIŲ LITERATŪROS ISTORIJOS

I

Guli. Ant avikailio pakloto šilta, šildo ir mane dengiantis užklotas, bet užvis didžiausia šiluma sklinda nuo šalia gulinčios žmonos kūno, kurį apskabinės vargu ar nors menkiausiu plaukeliu pajusčiau šaltą nuogas išmestas į gatvę per patį viduržemi. Žmona miega, keliskart krūpteli, kažką sapnuoja – ryte vienas kitam būtinai papasakosime, ką matė, o patyrimų ir regetų vaizdų reikšmes pasitirkinsme dideliamė sapnininke. Tokia beveik kiekvieno mūsų ryto tradicija, dienos pradžios apeiga, pokalbis užiant perpildytam elektriniams virduliu, šildančiam vandenį pirmajam kavos puodeliui...

II

Gulime ne tik mes – derlingą peliavimą sapnuoja ir katinas, nors sename mediniame Žvėryno name jas visas išgaudė dar prieš gerą pusmetį, kai mažujių įnamų šeima, ieškodama šviesnio rytojaus, kraustėsi iš vieno kaimyno pas kitą, kol galiau-

siai jos ekskursijos nutrūko susipažinus su juodu geltonakiu – šis, patikrinęs ekskursantus ir neradęs bilietų, nusprenė laikytis tradicinio katinų ir pelių bendravimo būdo. Nors nemenka tikimybė, kad Sargis Luciferis miegodamas sapnuose laukia tinkamo meto užgulti nebūtinai pele, o dar visų gyvenimo pamokų neperpratus paukščių – kol kaklo nepapuošė mėlynas antaklis su katinišku varpeliu, dėl kurio Liucis igavo ir karviškų bruozų, tiek į namus, tiek į namą uošvį sodyboje jis partipendavo iškelta galva nasruose nešdamas nedideli paukštuką. Laimė, visoms medžiotojo aukoms ir vėl pavykdavo pakilti, nors ir smarkiai išgąsdintoms. Kartais pagalvoju – o gal visai nedera kišti nosies į gamtos sukurtą tvarką ir katino sugautą sparnuotų reikia paliki medžiotojo valiai...

III

Įdomu, kas mūsų vos keliolikos kvadratų kambarėlyje dėjos anksčiau – gal kaip tik šioje pastato dalyje ir buvo įsikūrę čia veikusio siūlų fabriko direktorius, mylėjęs ir gerbęs savo pavaldinius ir leisdavęs jiems priežiūrą namo parsinešti viena kita vilnonių siūlų kamuoli, kad iki žemę apklojanti sniegui moterys šeimynykščiams spėtų numegztį vieną kitą porą šiltų kokinį? O gal mūsiškės lovos vietoje miegodavo vokiečių katininkai, užémę šį pastatą ir iš antro aukšto balkono pilamais raudonais dažais gindavę užsilikusius siūlus nuo atėjusių vogti? Tie patys vokiečiai čia netrukus išengė ir viešuosius namus, šitaip, matyt, prasimanydami pramogų pasibaigus siūlų vagystėmis ir raudonų dažų kibirėliams.

Ar šiame Dionizo Poškos vardu pavadintoje gatvėje stovi vienintelė ūžklota kaimo vartų įėjimas?

Kūrėjai, auklėtiniai mėgdavo skaityti, ar jiems patiko gyventi Žvėryne, Vilniuje? Ar šalia esantis parkas būdavo dažna jų pasivaikščiojimų vieta? Ar mūsų kambaryje jiems būdavo jauku? O kaipgi vėliau čia įsteigti Antrojo pasaulinio karo aukų vaikų namai – ar be to senutės, prieš porą metų užskukusios ir prisiminusios, kad mūsų automobilio stovėjimo vietoje anksčiau buvęs fontanas, o barti su kitais vaikais gaudavusi už tai, kad vogdavo bulvių lupenas iš kaimynų daržo, dar yra likę gyvų buvusių šių vaikų namų gyventojų?

Vėliau čia įsteigta kino ir garso įrašų studija, jos įrangos – kalnų senų mikrofonų ir milžiniškų ausinių – atsikratymo procesas vyko ne taip ir seniai, prieš metus kirtus. Ir aš kažkokias ausines buvau pasiėmęs, pamaniau, bus kaip prisiminimas apie praėjusio amžiaus technikos laimėjimus, bet vėliau jas išmečiau – toks, atrodytu, nedidelis daiktėlis trylikos kvadratų kambarėlyje, kuriami vietus ir taip ne per daugiausia, jau atrodė kaip didelis daiktas.

Ir „Medžiai be lapų“ sukurti mūsų namo žolyne – senas žvėrynių paporino...

IV

Guli. Ant avikailio pakloto šilta, šildo ir mane dengiantis užklotas, bet užvis didžiausia šiluma sklinda nuo šalia gulinčios žmonos kūno... Derlingą peliavimą sapnuoja ir katinas... Karo aukų vaikų namai... O vėliau čia įsteigta kino ir garso įrašų studija... Ruduo, ruduo...

Ir taip kiekvieną kartą neužmiegant Žvėryne, Poškos gatvėje.

TOMAS DIRGĖLA

Iš bytnikų poezijos

Bytnikais, arba bytnikų karta, vadinamas būrelis pokariu pradėjusių reikštis amerikiečių rašytojų, kurie, atmetę materializmu, naudos principu ir vartojimu grindžiamą socialinę sistemą ir standartizuotą mėscionišką gyvenseną, įvairiais netradiciniais būdais – rytieliškų religijų studijavimu ir praktikavimu, nuolatinėmis klajonėmis, gyvenimui gamtoje, svaigalų vartojimu, ritualiniu seksu, eksperimentais su narkotikais – siekė gilesnio savei ir pasaulio pažinimo, sąmonės išlaisvinimo ir „nušvitimo“, o šiuo ieškojimų patirtį liudijo, dokumentavo savo kūryba. Pažymėtina, kad mūsuose prigijęs „bytnikų“ terminas, kurį 1958 m., sukeręs originalų pavadinimą *the Beats* su rusišku žodžiu *sputnik*, sugalvojo vienas amerikiečių žurnalistas, anglų kalboje paprastai žymi tik minėtu rašytoju inspiruoto socialinio judėjimo atstovas, masinėje kultūroje ir ypač komerciniam kine įgavusius stereotipinį ekscentriškai apsirengusio, kvanktelelusio, beprasmiskas eiles šūkalojančio ir būgnelius mušančio vakařelių bei orgiju mėgėjų pavidalą. Šis tipažas turi mažai ką bendra su Jacko Kerouaco ir jo bendraminčių XX a. 5 deš. nupiešta *the Beat Generation*, arba tiesiog *the Beats* (ši pavadinimą 1948 m. pirmąkart viešai pavartojo Kerouacas, pabrėždamas, kad žodžio *beat* šaknyje susijungia net trys reikšmės: „palaužtieji“ (nuo *beaten down*), „palaimintieji“ (nuo *beatific*) ir muzikos ritmo taktas (*beat*); lietuviškai bytnikus kartais bandoma vadinti „sutriuškintąja“, „sudužusiąja“ karta), vizija, kurioje svarbiausias buvo individualios, socialinių normų nevaržomos laisvės, gyvenimo improvizacijos ir džiazo, nuolatinio dvasinio atsinaujinimo ir nušvitimo imperatyvas. Bytnikų kartos idėjos, ypač gyvos XX a. 6–7 deš., vėliau buvo absorbuotos hipie kontrkultūrinio judėjimo.

KENNETH REXROTH

Kennethas Rexrothas (Kenetas Reksrotas, 1905–1982) – „Šeštosios galerijos“ poezių vakaro vedėjas ir jame skaičių jaunujių poetų globėjas bei populiarintojas („Dharma valkatos“ jis yra poeto Reinoldo Kekeutso prototipas) – kai kada pavadinamas bytnikų kartos krikštatevui ar tėtušiui, nors pats kratėsi šio vardo ir nelaikė savęs bytniku. Poetas, vertėjas ir kritikas, ankstyvoje jaunystėje autostopu kelias po Ameriką, dirbės padienius darbus, propagavęs anarchizmą ir organizavęs darbininkų profsajungas, vėliau apsistoję Kalifornijoje, kur aktyviai telkė vietos menininkus (teigama, kad būtent Rexrothas 6 deš. pr. įkalbėjo Ferlinghetti atskelti į San Fransiską, šis čia įkūrė leidykla „City Lights“, vėliau ji išgarsėjo, leisdama į pasaulį daugelį bytnikų (ir ne tik) poetų knygas), buvo centrinė San Fransisko renesanso poetų būrelis, atsisakiusio poetinio formalizmo, plėtojusio gamtos ir tolimum kultūrų temas, nevengusio socialinės kritikos, figūra. Paties Rexrotho, visą gyvenimą maištavusio prieš rytinės Amerikos pakrantės poetinį „isteblišmentą“, prieš šiam, jo teigimu, būdingą akademinį rafinuotumą, abstraktumą, „buržuaziškumą“ ir intelektualinį hermetizmą, eiléraščiuose ryškiausios transcendentinio matmens erotinės meilės ir laukinės gamtos idiliškumo temos (vieno kritiko kandžiai priskirtas (kartu su Snyderiu ir Whalenu) „meškos šudo ant tako“ poezių mokyklai, tai priėmė kaip komplimentą). Iš esmės savamokslis Rexrothas pasižymėjo ir kaip puikus poezių vertėjas, be vertimų iš ispanų ir prancūzų kalbų (beje, supažindinės amerikiečius ir su Oskaru Milašiumi), jis vienas pirmų Jungtinėse Valstijose émė versti, komentuoti ir populiariinti senąją ir naujają kinų, japonų poeziją.

Vitaminai ir skaidulos

Tvirtakulkšnės, įdegusios, pusnuogės
Kalifornijos dukros
Lavina užispyrėlius humanistus –
Kala teniso kamuoliukais į kietus kiaušus
Nedžuginantį suvokimą,
Kad gamta vis dar stipresnė už žmogų.
Senovės graikų ypatingoji
Ypatingojo proto privilegija galiausiai
Prasisunkia į šios drékinamos dirvos paviršių.
Atletų prakaitas ir meilužių syvai
Stipresni už Sokrato cikutą,
O skrupulingojo Euklido žaidimai
Prankyta gimnopedijose*.

[1944]

* Gimnopedijos (sen. gr. *Γυμνοπαιδία*) – VII a. pr. Kr. senovės Spartoje įsigalėjusi kasmetinė šventė, kurioje aliejumi išsitepę nuogi jaunuoliai šokdami karos šokius demonstruodavo savo atletinius ir kovinius gebėjimus. (Vert.)

Wallace Berman. Be pavadinimo 117. 1964–1976

Tuščias veidrodis

Tol, kol klydinėjame
Priežasties pasaulyje,
Nesame laisvi. Sėdžiu
Savo dešimties pėdų ploto trobelėje.
Čiulba paukščiai. Dūzgia bitės.
Supasi lapai. Uolomis
Murmena vanduo.
Atkirstas kanjono sienų.
Jei krustelčiai, Bašio varlė
Plumptelėtų balokšnin.
Ištisa vasarą auksinai
Lauro lapai draikėsi erdvėje.
Šiandien atpažinau
Klevo lapą, plūduriuojančią
Balokšnyje. Naktinis
Stebeiliujuos i ugnį.
Kadais regėjau liepsnojančius miestus,
Gyvenvietes, rūmus, karus,
Herojiškus nuotykius –
Jaunystės laužuose.
Dabar matau tik ugnį.
Mano kvėpavimas lygus.
Viršum galvos slenka žvaigždės.
Skaidrioje tamsoje
Tik mažytė pašvaistė
Rausvuojā pelenuose.
Ant stalo guli gyvatės
Išnara ir netašytas akmuo.

[1952]

Gaidos ir angelai: tik šiokią naktį

[Erik Satie: „Gymnopédie #1“]

Malibu dabar mėnesiena
Žiemos naktis kelios žvaigždės
Tolybėje per milijonus mylių
Jūra jūra be atvango
Per amžius aplinkui žemę
Toli taip toli kaip tavo lūpos visai šalia
Sklidinos tos pat šviesos kaip tavo akys
Brangioji brangioji brangioji
Ateitis seniai pasibaigus
Praeitis niekados neištiks
Turime tiktais ši
Vičvieną mudviejų amžinai
Tokį mažytį tokį beribi
Tokį trumputį tokį begalinį
Nemirtingą kaip mudviejų liečiančios rankos
Nemaru kaip ugnies užlietas mudviejų
geriamas vynas
Visagalį kaip šis vienintelis bučinys
Kuris neturi pradžios
Kuris niekada
Niekada
Nesibaigs

[1964]

Diskriminacija

Aš neprieštarauju žmonijai.
Per pastaruosius 25 metus
Apsipratau su jais.
Neprieštarauju, kai prisėda
Šalia manęs tramvajuje ar valgo
Tam pačiam restorane – jei
Ne prie to paties stalo.
Vis dėlto žūriu neigiamai,
Kai moteris, kurią gerbiu,
Šoka su vienu iš jų. Esu bandęs
Pasikvesti juos į savo namus,
Bet nesėkmingai. Nepritarciau
Savo sesers vedyboms su juo. Net jeigu
Mylėtu jį, pagalvokit apie vaikus.
Jų menas įdomus,
Bet, žinoma, laukinis.
Neabejoju, kad, pasitaikius progai,
Jie visus mus pribaitų mūsų lovose.
Ir pripažinkit: jie smirdi.

[1966]

HAROLD NORSE

Haroldas Norse'as (Haroldas Norsas (tikr. Harold Rosen), 1916–2009) – Brukline gimęs litvakės emigrantės sūnus, amerikiečių modernizmo klasiko Williamo Carloso Williamso kartą pavadintas „geriausiu savo kartos poetu“. 1951 m. Niujorko universitete baigęs literatūros magistrantūrą, 1954–1968 m. gyveno Europoje, daugiausia Italijoje ir Prancūzijoje, kur susipažino ir bendravo su tuo metu jau išgarsėjusiais po pasaulį keliaujančiais bytnikų kartos ar jiems artimais rašytojais Ginsbergu, Williamu S. Burroughsu, Gregory Corso, Charlesu Bukowskiu ir kt. Grįžęs į Jungtinės Valstijas, 1972 m. apsistojo San Fransiske. Išleidęs poezių rinktinę „Nirvanos viešbutis“ (Hotel Nirvana, 1974) ir paaišytas Nacionalinės knygos premijai, ištvirtino kaip vienas iškiliensiu bytnikų kartos poetu. Dar po poros metų publikavęs rinktinę „Šventoji mėsėdė: gėjaus eilėraščiai, 1941–1976“ (Carnivorous Saint: Gay Poems), tapo ryškiausiu JAV homoseksualų išsilaisvinimo judėjimo poetu. Su bytnikų kartos, kurios literatūrinėje genezėje tiesiogiai nedalyvavo, kūryba Norse'o poezių ir prozą sieja nonkonformistinė pasaulėžiura, dėmesingumas konkretiųjų žiūrinei patirčiai, išpažintinis stilis, literatūriniai eksperimentai, šnekamosios kalbos vartojimas. (Sieki tiek Norse'o eilėraščių lietuviškai jau yra skelbta; žr. „Metai“, 2009, Nr. 11, vertė Gediminas Pulokas.)

Wallace Berman. Be pavadinimo 124. 1964–1976

Piccolo paradiso

tegu šis amžius pasikaria! keturias
išstabias dienas praleidom kartu
jokių žinių reportažų vien muzika
& jokių rimtuoliškų diskusijų

marios vyno geriausio
iš salų atgabento
baltojo
falerno & ischian
& lacrima cristi
atsigriebėm
už ilgiausius mėnesius
vienatvės
sunkaus darbo
bjaurasties
„viršesnių“

negyvensim turbūt
labai gerai ar ilgai
mūsų klaidos tikriausiai per didelės
kad jas taisytume
ipusejė
gyvenimus (tau kiek mažiau metų)
iš tikruju per didelės
kad atstotų tuos atstumus kuriuos sukariam
jas slėpdami

e cosi... ir
taip toliau

bet bent jau
esam teisingam kely

užbégę už akių
negyviesiems bandai

jei grįžimą į pilkumą
nusmailintus grūdintus ginklus
speičiančiųjų gyvenimą
i kampą
bus per sunku ištverti
prisimink visa tai
vyną
žvaigždžių laiptus
kylančius
vezuvijum
už mano lango
bangas
plakancias glotnias
travertino olas

& opera
gulint dviese
prisimink

Aš ne vyras

Aš ne vyras. Neužsidirbu pragyvenimui, neištengiu nupirkti naujų daiktų savo šeimai. Turiu sruogų ir nedidelį pimpiuku.

Aš ne vyras. Nemégstu futbolo, bokso ir automobilių. Man patinka reikšti jausmus. Aš netgi mēgstu apkabinti savo draugą.

Aš ne vyras. Aš nevaidinu man priskirto vaidmens – Madisono aveniu, „Playboy“, Holivudo ir Oliverio Kromvelio sugalvoto vaidmens. Televizija nereguliuoja mano elgesenos.

Aš ne vyras. Kartą nušovęs voverę, prisiekiau daugiau niekada nežudyti. Aš atsisakiau mėsos. Kraujo vaizdas mane pykina. Man patinka gėlės.

Aš ne vyras. Aš sėdėjau kalėjime, nepaklusęs eiti į armiją. Aš neduodu atgal, kai tikri vyrai muša mane, vadindami pyderu. Manęs nežavi smurtas.

Aš ne vyras. Nesu prievertavęs moters. Nejaučiu neapykantos juodukams. Nesusijaudinu, suplevėsavus vėliavai. Nemanau, kad turiu mylėti Ameriką ar ją palikti. Man atrodo, turiu juoktis iš jos.

Aš ne vyras. Nėkart nebuvau pasigavęs triperio.

Aš ne vyras. „Playboy“ nėra mano mėgstamiausias žurnalas.

Aš ne vyras. Aš verkiu, kai esu nelaimingas.

Aš ne vyras. Aš nesijaučiu viršesnis už moteris.

Aš ne vyras. Aš nenešioju tarpkojo apsaugą.

Aš ne vyras. Aš rašau poeziją.

Aš ne vyras. Aš mąstau apie Taiką ir Meilę.

Aš ne vyras. Aš nenoriu tavęs sunaikinti.

San Fransiskas, 1972

Vertimasis poezija

Vertimasis poezija
tai vaizdas jaunuolio
kuriančio muziką ir myluojančio
merginą kurios susidomėjimas
meile ir muzika sutampa
su neišmatuojamu nusivylimu jų abiejų
vidiniu aš panašiu į sutraukytų stygų

gitarą kepinančioje vilties

saulėje kur laukiniai sužvérėję žmogystos

dreskia gyvenimą nelyginant lapą

iš senovinės

pageltusios

knygos

JACK KEROUAC

Bytnikų kartos įkvėpėju ir vėliavinešiu tituluoamas Jackas Kerouacas (Džekas Keruakas, 1922–1969) spontaniškojo rašymo metodu kūrė ne tik savo žymiuosius autobiografiškuosius romanus, bet ir eilėraščius. Gyvas būdamas bytnikų vedlys spėjo išleisti du poezijos rinkinius – „Meksiko bliuzas“ (Mexico City Blues, 1959) ir „Auksinės Amžinybės Raštas“ (The Scripture of the Golden Eternity, 1960); dar keli pasirodė jau po rašytojo mirties. Čia spausdinamuose eilėraščiuose itin ryškus Kerouaco persiėmimo (6 deš.) budizmo ir dzenbudizmo mokymu pėdsakas.

Perniek

Žvaigždės dangų

Perniek

Hamleo tragedija

Perniek

Raktas spynoj

Perniek

Mieganti motina

Perniek

Lempa kertėj

Perniek

Lempa neapšviestoj kertėj

Perniek

Abrahamas Linkolas

Perniek

Actekų imperija

Perniek

Rašanti ranka: perniek

(Mediniai idéklai batuose

Perniek

Užuolaidos virvutė ant

kišeninės biblijos

Perniek...

Žalio stiklo peleninės

Žvilgėjimas

Perniek

Meška giroje

Perniek

Budos Gyvenimas

Perniek)

Meksiko bliuzas**113-as priedainis**

Atsikėlei, apsitaisei, išėjai, pasikrušai,
Tada numirei, idėjo į karstą & užkasė gražiai,
Žmogau... Visa kas yra tobula,
Nes yra tuščia,
Nes yra tobula savo tuštumu,

Nes netgi nevyksta.

Visa kas

Nenumano apie savo tuštumą...

Pykčiui

Nepatinka, kai primena priepuolius...

Slėpininguoju Deimanto Mokymu pradedi

Ir juo baigi, tavo tikslas – tavo pradmė,

Nei lenktynių nebubo, nei pranašiško stypčiojimo

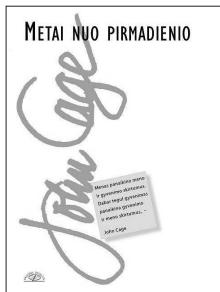
pirštų galais

Karštos prasmės arabystėm – nustėrės nė nesieki šito.

Iš: The Oxford Book of American Poetry. Oxford University Press, 2006; www.poetryfoundation.org; haroldnorse.com; www.poets.org
Vertė Andrius Patiomkinas

Performansų vagis

John Cage. Metai nuo pirmadienio. Nauji rašiniai ir paskaitos. Iš anglų k. vertė Robertas Kundrotas.
V.: Pasvirės pasaulis, 2010. 204 p.

„Esu geros nuotaikos žmogus“, – teigia Cage’as, prieš tai papriekaištavęs sau dėl kvailumo. Tikriausiai visi sutiktų, kad skaityti linksmo, bet kvailo žmogaus (be abejonės, kvailai) parašytą knygą nėra labai padoru. Tuomet dar nepadoriau būtų imti į rankas tokias knygas, kurių *kvailumas* apnuoingas tiesiog pavadinime. Pavyzdžiu, kaip tai nutiko su Martino Page’o kūriniu „Kaip aš tapau kvailiu“. Nutiko iš tiesų visai neblogai, mat prieš keletą metų paaukojau savo laiko (tiesa, tada dar ne tokio brangaus) ir ją perskaiciau. Nuo tada kvailius tiesiog dievinu.

Zinoma, ne visi sau priekaištajantys dėl vienokių ar kitokiu savybių, dėl įvykdytų ar neįvykdytų ėjimų yra verti tokiu priekaištū. Taigi, didelei jūsų nuostabai, – ne, Johnas Cage’as nėra kvailys. Jis muzikos teoretikas, kompozitorius, filosofas, dzenbudistas. Ir performansų vagis.

„Sėdėdamas scenoje, prie stalo su mikrofonu, pelenine, savo tekstais ir buteliu vyno skaitydavau vienos minutės trukmės istorijas arba praleisdavau kelias minutes visiškoje tyloje. Kai kurie kritikai sako, kad aš vagiu performansą“ (p. 157).

Cage’as nedegindavo drobių liepsnosvaidžiu kaip kitas atlikimo meno pradininkas, *Nouveau réalisme* lyderis

Yves’as Kleinas. Jis vadovaudavosi atsitiktinumu, stengesi ištinti meno ir gyvenimo skirtumus. Cage’as mums siūlo galimybę pakeisti mąstymą.

Ir iš tikrujų mąstymas keičiasi sulig kiekvienu perskaičiutu puslapiu. Nuo grybų iki indėnų, nuo indėnų iki muzikos architektūriškumo. Konfliktai, kylantys ne tarp žmonių, bet tarp žmonių ir daiktų. Šiuo atveju – tarp kone besimatierių žmonių minčių, temų įvairovės. Grybų įvairovės. Jau norisi imti ir pjauti kotelį, bet paėmus tarp pirštų sučėza tekstu išmargintas lapas. Meno ir gyvenimo skirtumų ištrynimas – *in progress*.

Tokiame margumyne pasimesti nėra sudėtinga. Taip kartais ir nutinka. Tiesa, nieko keista, čiagi ne romanas ar apskakymų rinkinys. Tai Cage’o skaitytos paskaitos, dienoraščiai, esė ir kitokie rašiniai. Visa tai labai fragmentiška, dažnai poetiška, kartais painu. Kai kurie tekstai išspausdinti keistomis deformuotomis strofomis, puslapiuose išbarstytais pavieniais žodžiais, sakiniais. Nagrinėti tokias verbaliunes mišles ne visuomet lengva, bet užtat begal įdomu.

Vienas svarbiausių Cage’o tikslų – aplinkos vyksmų įtraukimas į hepeningus. Tokią rašymo stilistiką, formas drąsiai prilyginčiai savotiškam hepeningui. Aplinka (šiuo atveju skaitytojas) įtraukiama, stebinama, kuriamos nelogiškos asociacijos. Skaitant tekštą galima justi muzikinį ritmą, vizualizuoti metaforas. Literatūrinė improvizacija, prikelianti raides iš numirusiųjų. Fliuksizmas.

Taigi, iš ko mokosi pats „Fluxus“ krikštatėvis? Cage’as rašo, kad studijuoja su Marshallu McLuhanu, Marceliu Duchamp’u, N. O. Brownu, mokësi iš Arnoldo Schoenbergio, Daisetsu Suzuki, Guy Nearingo. Medijų filosofas, surrealizmo menininkas, austrijų kompozitorius, japonų rašytojas...

Šiu žmonių įtaka juntama daugelyje Cage’o tekstų. Ne tik juntama, bet ir pastebima, mat autorius ganėtinai dažnai minin jų pavardes, cituoja mintis.

Mintijama daug, bet nėra jokių priverstinai brukamų patetiškų priesakų. Filosofas nepraneša, ką reikėtų mąstyti, jis tiesiog padeda suvokti, kaip tai daryti. Kaip išsilaisvinti, atsiskratyti stereotipų, ribotumo.

„Deja, europinis mąstymas privėdė prie to, kad tikri dalykai kaip tiesiog klausymasis ar staigus čiaudulys nelaikomi giliais“, – teisingai pažymi Cage’as. Aš pastebiu, kaip ką tik pakito šios idėjos ritmas, mat cituodama neišlaikiau timkamos tarpų tarp žodžių sistemos, kuria ji buvo užrašyta knygoje.

Sistema galioja ne tik raidėms, bet ir garsams. Kai kurie garsai išmetami iš sistemas, pavadinami triukšmu, likę privilegiuoti garsai sudedami į skales ir tonacijas. Muzika išvaduojama iš vaizduotės kliūčių – atlikėjai muzikuoją instrumentais, sudėliotais po teatro grindimis.

Bet nuo grybų pabėgti nepavyksta. „Grybai: mes matome juos visur, net kai vakare važiuojame keturiaskesdėsimties ar šešiasdėsimties mylių per valandą greičiu. Taip pat ir su pasaulio gerinimu: dabar, kai ieškome praktinės pasaulinės anarchijos ženklu, tie ženkli pasirodo, kur tik pažvelgiaime“ – menas parodo kelius.

Tik visų pirma reikėtų išsivaduoti iš kolektyvinio mąstymo. Kad ir pradedant metus nuo pirmadienio. Su Cage’o pagalba.

AGNĖ ALIAUSKAITĖ

Vienišasis dvasios onanistas

„Kažin kur skamba tramvajus, limpa blakstienos, / dainuojantys kareiviai grįžta iš bordelio, / lietus vienintelis priema Hegelį“, – randame eilutes viename elegiškame rusų poeto eilėraštyje. Atrodytu, kiek keista pradėti kalbą apie filosofą, kurio vardas įprastai asocijuojamas su sausa, šalta filosofine sistema, cituojant eilėraštį ir juolab – Brodskio. Tačiau Hegelio filosofijoje poezijos netruksta; štai „Dvasios fenomenologijos“ („Pradai“, 1997) pratarinėje rašoma: „Dievo gyvenimas ir dieviškas pažinimas gali būti apibūdintas ir kaip tam tikras meilės žaidimas su pačia savimi.“ Brodskio eilėraštis yra liudijimas vienatvės (kurios fenomenali estetinė išraiška šiuo atveju yra lietus) kaip būtinos sąlygos metafizinės patirties atverčiai. Hegelis buvo vienatvės filosofas, tačiau būtent todėl jis galėjo kalbėti apie vienuolynybę, apie individu vienį su pasauliu; tik betarpiskai paniręs į savo *vidujybės* gelmes jis galėjo patirti pasaulį kaip savo veidrodį ir vice versa ir nubusti filosofinei spekuliacijai (*speculum lotynų* kalba reiškia veidrodį). Tik suirus kaip subjektui įmanoma patirti save kaip visuotinę, socialią esybę (ar ne dėl panašių priežasčių Althusseris kalbėjo apie Machiavelli vienatvę kaip būtiną sąlygą naujai, radikalai filosofinei pradžiai?).

Būtent todėl, kad Hegelis yra vienatvės filosofas, jis yra vienio filosofas. Tačiau ką tai reiškia – „vienio filosofas“? Iš klausimą galimi keli atsakymai: budistinis – Hegelio filosofija kalba apie individu ir jo aplinkos vienį (*esho funi*), kai pasaulis keičiasi simultaniškai kintant individu vidinei būsenai; sociologinis – individuas pažinus tik socialinio konteksto fone; marksistinis – individuas neegzistuoja už ideologijos; teologinis – individuas tampa tuo, kas yra, tik tuomet, kai išsižada savo *partikularumo* ir susilieja su Dievu. Koks būtų mano atsakymas? Arba, teisingiau, ką man reiškia Hegelio vien(i)o filosofija? Kada jo vienatvė tampa mano vienatvė? Kad ir kaip trivialiai ir lėktai šie klausimai skambėtų, mano klausimas čia yra probleminis ir centrinis, ego-centrinis. Mano atsakymas, deja, pasmerktas kalbinės artikulacijos stokai. Tačiau taip yra tol, kol tikiu iliuzija, kad esama manęs kaip absoliučiai nedalaus, nuo socialinio konteksto nepriklausomo subjekto, manęs kaip manęs tout court. Becketto trilogijos paskutinė dalis – „Nejvardijamasis“ – yra knyga apie šią stoką. *Nejvardijamasis* yra sukurtas ir nuolat

kuriamas kalbos, istorijų, jis kamuojamas iliuzijos, kad jo *partikularumas* jam atsivers, kad jam atsivers jo *vidujybė* kaip unikalus subjektas. Tačiau jei vienintelė šios *atverties* galimybė yra kalba, tuomet tokios galimybės paprasciausiai nėra, nes kalba yra visuotinis mediumas, jis negali įvardyti tavęs, mano mielas neįvardijamasai.

Savo atsakymą parašiau vieną liepos popietę (tikslumo dėlei – apie 14 val.), egzistenciškai sukrėtas identiteto klausimo, tuščiuose tėvų namuose, sėdėdamas pintoje kėdėje. Tieki detalių turėtų pakakti, kad à la Proustas trumpam atgaivinčiau annos popietės išgyvenimą. Tuomet, beje, dar nebuvau atradęs Becketto, tačiau tikiu, kad užkluiuva už kaži kokia *perennial point*, nes tai, ką parašiau „Dvasios fenomenologijos“ paraštėse, šiandien parašyčiau „Nejvardijamojo“ paraštėse, mat anas išgyvenimas buvo *nejvardijamojo* patirtis:

[...] galime numanyti kažkokią „Aš“ realybę, tačiau mes jos negalime išreikšti žodžiais, o ko negalima išreikšti kalba, mes negalime laikyti tikra, sako Hegelis. Vien iš čia plaukia subjektyvumo iliuzija; savo „tikrojo Aš“ negalime atrasti, nes negalime išreikšti jo žodžiais. Kas yra „tikrasis Aš“? Aš esu Jurgis, aš esu Viningas, aš esu vyros, juodu plauku, 1,85 m ir t. t., ir t. t. Šitos nuorodos iš tikrnieko nepasako apie tą „nenusakomybę“. Žinoma, galima sakyti, kad mano „tikrasis Aš“ slypi mano „sieloje“ arba mano „asmenybėje“, tačiau „siela“ ir „asmenybė“ vėlgi yra bendrybės, jos negali būti terpės, nurodančios, kas slypi jose pačiose. Šitokią hégeliską žiūrą Slavojus Žižekas komentuoja pavyzdžiu: žmogus, norėdamas pasakyti ką nors apie kitą žmogų, turėtų iš pirmo kalbėti apie istorines sąlygas, kurios pavertė tą kitą tuo, kas jis yra. Pavyzdžiu, žmogus, norėdamas pasakyti, kodėl kitas žmogus rūko, turėtų skverbtis į tokias istorines aplinkybes kaip kolonializmas, technikos revoliucija ir t. t. Taigi „Aš“, Jurgis, negaliu turėti autentišką sąlybių, nes mano, kaip subjekto, predikatai visad bus susiję su tam tikromis išorinėmis sąlygomis – istorija arba istorijomis.

Daugelis, tarp jų ir Algiris Mickūnas, yra teigę, kad Hegelis nepalieka vienos individu. Šis rūpestis yra puikiai suprantamas. Tačiau Hegelis nepalieka vienos atomistinės redukcijai, jis nepalieka vienos vulgariam subjektyvizmu. O

šitokio subjektyvizmo išsižadėjimas yra pirmasis žingsnis socialinės lygibės link. Garsioji Leopoldo fon Zacherio-Mazocho knyga „Venera su kailiais“ pradedama pasakotojui aprašant savo sapną apie despotišką Venerą – iš jo pabudės jis pastebi rankose laikas Hegelio knygą. Nesunku suprasti, kad prieš užmigdamas jis skaitė pasažą apie „pono ir vergo“ dialektiką. O romaną baigiamas Severino žodžiais (vėliau pakartotas Simone de Beauvoir), kad moteris gali būti tik vyrų vergė arba jo despotė, ir tik tuomet, kai vyros ir moteris turės lygias teises, jie pajėgsapti lygiaverčiai partneriai ir jų santykiai galės išsivaduoti iš priešiškuo (t. y. iš „pono ir vergo“ dialektikos). Beje, viename interviu J. M. Bernsteinas, žinomas Hegelio filosofijos tyrinėtojas, teigė, kad prieš pamildamas filosofiją jis buvo karmuojamas problemos, su kuria susidūrė skaitydamas Freudą: anot Bernsteino, Freudo aprašomas subjektas jam tuo metu atrodė perdėm atitolęs nuo išorinių santykų – lokaliuotas galvoje, o ne socialiniame pasaulyje. Subjektas, anot filosofo, iš tikrujų yra kuriamas socialinių santykų, nes mes esame tiesiogiai susaistysti vieni su kita, ir būtent tai Bernsteinas sakėsi supratęs, kai atrado Hegelio „pono ir vergo“ dialektiką. Ir suvokimas, kad esame priklausomi vieni nuo kitų, turėtų skatinti kolektyvinės atsakomybės jausmą.

Nežinau, ar suprantu Hegelį geriau dabar nei pirmą kartą atvertęs jo knygą. Tikriausiai ne. Tiesą sakant, nemanau, kad išvis suprantu Hegelį. Jo filosofija pasižymi keistu bruozu: kai atrodo, kad priartėji prie to, kas norėta pasakyti, suprantai, jog tik dar labiau nutolai. Tai galėtų atrodyti gana svari priežastis patausoti savo laiką ir jėgas kitai veiklai nei kamavimuisi prie jo teksto. Galbūt. Tačiau Hegelio tekstas pasižymi ir kitu bruozu – jis atveria neribotas interpretacijos galimybes.

O čiaišip tokia istorija, kurią pasakodavo Hegelio studentai: kartą profesorius Hegelis éjo namo iš paskaitos lyjant lietuvi... Kaži kaip atsitiko, kad nuo profesoriaus kojos nusmuko batas. Tačiau jis, atrodo, to nepastebėjo, paliko batą mirkti baloje ir pasigedo jo tik grįžęs namo.

JURGIS VININGAS

Snobas-vilnietis

Ne kiekvienas Lietuvos snobas – vilnietis, ne kiekvienas vilnietis – snobas, o vilnietis snobas nebūtinai priklauso snobo-vilniečio porūšiui. Snobas-vilnietis didžiausiu savo gyvenimo nuopelnu laiko išmintingą sprendimą gimiti ir užaugti Vilniuje.

Kilmė: sakoma, kad vilnietis – buvęs kaimietis arba buvęs kaunietis. Dar sakoma, kad tikras miestietis – tik trečios kartos. Mūsų herojus linkęs tai praleisti pro ausis: net jeigu tévelis į mokyklą éjo vieškeliu per kolūkio laukus, o mamyté daug metų kasdien melžé karvę, snobas jaučiasi miestiečiu miestietis. Pirmai progai pasitaikius pabrëš, kad augo tarp asfalto ir betono, o žemës ūkiu užsiima nebent kolektyviname sode. Tą patį apie save gali pasakyti ir atvykëliai iš Mažeikių ar Alytaus? Snobui nejdomu, kaip žmonës gyvena Lietuvos miesteliuose.

Snobas ir Lietuva: tikras snobas-vilnietis mano, kad už Perkùnkiemio prasideda laukai ir kaimai. Jokio miesto néra iki pat Rygos. Panevëži ir Šiaulių jisivaizduoja maždaug kaip *Absoliutų blogi* realybëje. Piktinasi kam nors pasakius, kad didžiausias Lietuvos kaimas Kaunas atsigauja. Klajpedà gali vertinti kiek atlaidžiau: visgi jûra, senamiestis... Úmiais atvejais turbùt patiketû, kad Joniškyje mergos prieš ieidamos į mokyklos klasę prie durų pastato *viedrus*, o bernai į sieną atremia akëčias. Nuomonę kiek pataiso viešnagës pas gimines: tada snobas gali papasakoti, kad Šiaulių bulvare né karto *negavo į galvą*. Net vakare. O Kédainiuose – visai gražu.

Snobas ir VIP: reikšmingi žmonës yra susiję – jei netiesioginiai ryšiai, tai per šeimos narius, gimines, draugus. Snobas Jums mielai papasakos, kad garsi režisierë – bjauraus bûdo boba, TV žinių laidos vedėjas – paskutinis mémé, o žymiausio Juozuko namuose smirdi. Teta / draugé saké. Snobo santykis su sèkmës pabuciuotaisiais gali bûti ir kardinaliai priešingas: t. y. snobas gali nesigëdydamas alpëti dël vienos ar kitos srities ižymybių. Adoravimo atveju dažniau pasitaiko tarp snobų, kurie dar mokosi mokykloje arba nesenai ją baigë. Visgi galima įtarti, kad mémës iš žinių laidos, bjauraus bûdo režisierës ar Juozuko skambutis pavasariu užlietu ir pagiežingojo snobo sielą.

Snobas ir daiktais: įdomiausia stebèti snobus, kurie buvo auklëti paniekos materializmui dvasia. Juk daiktai rûpi tik paikoms masëms. Nervingai pasimuitës stebimasis tiki na, jog pretenzingi akinukai ant jo nosies atsirado todël, kad teta per gimtadienį padovanojo kuponą apsipirkti optikoje, o minimalų atlyginimą kainuojantiems džinsams taupës, nes pigesni yra beviltiškai nekokybiški.

Visgi daugelis snobų naudojasi galimybe per įmantrų vartojimą save atskirti nuo žemesnių kastų. Ši menų iavalde snobas atsainiai perbraukia madingai nukirptus plaukus, atsidûsta, šypteli ir pareiškia, kad, tarkime, kvepalai – tik „Comme des Garçons“, o *sarmose* prekiaujama kvepcionais vandenëliais paikoms masëms.

Snobas darbo rinkoje: kaip žinome, Lietuvoje aukštoto mokslo ištaigų – kaip Amerikoje *makedonald*. T. y. po vieną kiekvienam kampe. Bûna, kad snobai po diplomu išeikimo ceremonijos išeina į nedarbo dykvię.

Snobo dykviëtë yra plynai. Jis negali tiesiog padëti diplomą į stalcių ir atsidûséjës išrûkti į užsieni: ne tam ketverius ar šešerius metus į paskaitas vaikščiojo, kad kiauras dienas mazgotų indus. Negali jis ir laikinai, besižvalgydamas kitu galimybių, stovinuoti už prekystalio kurioje nors Vilniaus parduotuvëje ar lakstyti tarp staliukų kavinëje. Dažnai snobų netenkina ir kur kas solidesnës pozicijos.

Snobas paryra į tuštoką dienotvarkę, paývairinamą pramogų ir smulkių darbelių (tarkime, dëdë paprašo iš anglų kalbos išversti tekstą, o jaunesnis draugas – parašyti referatą). Nereti atvejai, kai pasituriunti šeima sukuria etatą namuose: moka už tai, kad snobas nuveža močiutę į bažnyčią, nupjauna žolę namo kieme ir pan.

Grynakraujis snobas nieku gyvu neišsiduos, kad kelis pastaruosius ménésius iš esmës tik valgo, miega ir tikrinasi feisbuką. Jis teigs mästantis apie kelis projektus, turintis planų, pasidžiaugs, kad pagaliau atsirado laiko primirštiems hobiams – pavyzdžiu, tapybai. Gal net išdris atsainiai papostringauti kur nors nugirstomis frazëmis: protinges

žmogus darbo vietą susikuria pats, pinigų neturi tik nenorintieji jų turëti ir pan. Jeigu snobas sugeba pats išsikovoti vietą po saule – garbë snobui, tačiau labiau tikétina, kad jo sédimają gelbsti kitokio pobûdžio jégos – šeimos nariai, giminës ir laimingi atsiklinumai.

Darbą snobas gaus gal po ménésio, gal po metų. Gali bûti, vykdomų projektų sèkmë jam taps šventuoju Graliu, dël kurio nemiegos naiktimis ir ryšis daugybei varginančių žygij. Snobai į prieikj gins ne paties darbo aistra, o siekis irodyti, kad priklauso siauram elitiniam *-esnių* žmonių sluoksniniui. Tačiau daugelis snobų yra geibûs ir devynių prakaitų nelieja: jie tiesiog išlaukia ir atsisëda į šiltas kedes. Paskui aktyviai dirba tik liežuviu, savo darbovietę ir pareigas aplinkiniams piešdami kaip labai reikšmingas.

Pažiūros opiaiš klausimais: dažniausiai atvejai, kai snobas yra kraštinis dešinysis, tačiau deklaruoją ir pats tiki esas tolerantiškas. Kai prabylama apie kitataučius, feminizmą ar géjus, snobas sakinius pradeda „Aš tolerantiškas, bet...“ arba išsisuka papokstaudamas „Šaipausi iš abiejų pusiu“ stiliumi. Mūsų herojus negali sau pripažinti, kad jo pažiūros beveik nesiskiria nuo keturias klasses baigusio pensininko iš Užkampelių.

Paprastesnais atvejais atvirai nemégsta Lietuvos tautinių mažumų. Atitinkamai – Rusijos ir Lenkijos. Paklaustas apie rusus, su pasipiktinimu išklotu, kad vaikysteje pasiliptęs ant kédës pro langą matë tankus, ir pridurtų ši tą apie Putiną: jo valdžia mums aiškiai parodanti, kad visi rusai – mankurtiški pusgalviai. Išimtys tik patvirtinta taisyskë. Lenkams snobas dràsiai taiko indukciją: daugiamilijoninę tautą vertina pagal tingoką *fysiq* Malgožata, su kuria mokësi vienoje klaséje. Jeigu Malgožata tokia, tai kiti lenkai, akivaizdu, – ne geresni. Géjų klausimas net paprastuoju atveju snobo smegenis susuka į mazgą: kas norëtų bûti vienoje stovykloje su Gražiliu, Murza ir Šustausku? Artimumo vienoms ar kitoms mažumoms faktorius pažiūras pakoreguoja, tačiau nepakeičia iš esmës: lenkiško krauju turintis snobas gali neapkësti rusų, rusiško – lenkų, o géjų bičiulų draugëms išdidžiai pristatanti panelė tyčiotis iš lesbiečių ir feministių, vienas tapatindama su kitomis.

Žinoma, ne visi snobai mykia arba lieja emocijas. Dësitytojo charizma ar gerai parašytas tekstas snobą gali nukreipti argumentais grëstu keliu. Tačiau žengës žingsnį į prieikj snobas-vilnietis jaučia pareigą žengti žingsnį atgal: pasakës subtilią citatą iš autoriteto rašinio snobas tuo pat skelia kelis *bajerius* apie Garliavos minią.

Isimyléjau snobą. Ką daryti? Bûna, kad rûpestiingi tèveliai savo vaikams pataria nesusidëti su tais, kurių tévai išsiskyrë. Mes, praktiški žmogeliai iš provincijos, išpésime, kad rizikinga atiduoti savo širdj snobui. Ankstyvą tašką Jūsų ginčuose jis ar ji padës garsiu duru trinkteléjimu. Pagalvokite: juk Tamstos širdies valdovui nereikës nervingai sukti ratu po rajoną ar pirštais barbenti į bokal / taurę senamiestyje. Net atlikës šiuos veiksmus snobas ne spûdins pas Jus, o važiuos pas poniu, kuri kelis kartus per savaitę užsukdavo su apkepu ir tvirtomis pažiūromis. Ten mylimasis atvirs į plevés arba analizuojas Jûsų kaltes. Turint omenyje snobo *ego* dydį, po ménésio ieškositës bendranomininkio.

Mes tiksliai nežinome, kaip klostosi dviejų snobų ryšiai. Itariame, kad po tokios sąjungos žemë išdeginama ne visa: bûna, kad snobas dûsaudamas pasakoja, kaip su kitu

snobu pasitikdavo rytą Užupyje. Pro langą stebèdavo, kaip iš sutemų lukšto ritasi „Angelas“ ir charizmatiški *bomžai*. O véliau kitas snobas iškeiliavo į Paryžių / Berlyną / Niujorką. Lieka neaišku, ką mûsų herojus myléjo, – kitą snobą ar save patį tinkamoje vietoje su tinkamu žmogumi.

Snobas ir megapolai: be abejoniës, snobas dûsauja dël gražių miestų, gerų universitetų ir pan. Akivaizdu, kad tokiam žmogui, koks yra jis, vertéty gyventi geresnëje vietoje nei didelis runkelio laukus su Vilniaus oaze. Visgi pavojaus varpais dël emigracijos neskambintume. Vilnius snobui garantuoja patogu ir saugų gyvenimą: čia jis visada yra per pusvalandį, daugiau daugiausia – valandą, nuo kotletų, kurių nereikéjo kepti pačiam, ir īvairiausių patogumų, kuriais savo buiti per daug metų apauginio tévai. Panûdës gali visus pasiūsti *ant trijų raidžių* – visada bus kur grižti. Namiškiai ir pasiūsti neišspirtu. Užsienis priebergà patraukia tûkstančiais kilometrų: tenka gyventi neaišku kur, su neaišku kuo, eiti į kompromisus.

Be to, Vilniuje snobas gali jaustis pranašesnis: kad ir kaip susimautų, jis visada liks bent jau vilnietis. Vakarų megapolai jî paverčia dar vienu prašalaičiu iš Rytų Europos. Todël ir manome, kad snobas neišvažiuos arba grîš. Grižës jis bus vilnietis su kokybës ženklu: gyvenës kitur, galintis palgyinti visas kasdienybës sferas.

Atšiaurus klimatas: Vilnius – oksimoronas: mažas didmiestis, senas miestas, turintis jauną sąmonę. Po karø jis buvo apytuštis: naujieji gyventojai įsikûré tarp šimtmecijų ir daugybës gyvenimų prisigérusiu sienų. Jeigu miestas galëtu prigulti ant psichoanalitiko kušetës, Vilnius ten išsitiestit Woody Alleno personažas.

Šiuo požiūriu snobas harmoningai dera su savo erdve. Akivaizdu, kad jo psichika – minų laukas. Gal snobas ir užaugo Vilniuje, gal – jau Nepriklausomybës metais, tačiau auklëjamas buvo truputį valstietiškai, truputį sovietiškai. Téveliai vis šluostë nosi ir taisé apykkaklę („Kaimynų Lukas ir Agnute – vaikai kaip vaikai, o tu...“), mokytoja ištraukdavo parkerj iš kairës rankos ir iðrukavo dešinën. Dar blogiai, jeigu vieni vaikutį garbino, o kiti malé į miltus. Tarkim, mamyté įtikéjo auginanti Picasso, o dailës mokytojas pareiškë, kad tokie talentai teptuką laiko nebent dažydami sienas. I galvą smogë stipri neoliberalizmo banga: vaikas sužinojo, kad kiekvienas yra savo likimo kalvis, tad nesiseka tik idiotams. Snobas išmoko gyventi nuolat lygindamas save su kitais ir nusistatydamas vietą hierarchijoje. Jis yra dar vienas lietuvis, kuriam terapiniai tikslais derëtų kasdien pakartoti dvi eilutes iš Bobo Dylano dainos „To Ramona“. Tos eilutës skamba štai taip: *You are better than no one / and no one is better than You*.

Dažnas mûsų pučiasi, kad niekas nepastebëtų menkos savivertës, ir puola, kad nebûtu užpultas. Ar galime snobą smerkti už tai, kad prisdengia tuo, kas arčiausiai, – Vilniumi? Miestas yra jo apkasai. Be to, geresnës kortos leidžia elgtis atsainiai: kaip jau minëjome, snobas visada arti šiltos mamos glébio ir šiltų pietų. Kita vertus, čia dera prisiminti posakj „Nemokamų pietų nebûna“: laiku nenukirpta bambagyslë ima vytis apie kaklą ir dusinti.

Ar bendrauti su snobu? Jeigu norisi.

Kaip bendrauti su snobu? Išmintingi žmonës sako, kad kiekvieną žmogų dera priimti su pagarba ir kantrybe. Mes pridëtume, kad snobu atveju bûtu neprošal šiek tiek atsargumo: snobas – ižeidus ir kerštingas, tad ištarës neapgalvotą frazę, kad ir kokia nekalta ji bûtu, galite išsitaisti priešą visam gyvenimui. Jeigu tai turite omenyje, o pažištamas snobas – panašių interesų, neatmeskite pakvietimo drauge išgerti kavos ar tauresnių gérimum. Gali bûti, tas susitikimas virs valandų valandomis smagaus pokalbio. Gali bûti, kitą kartą snobas Jus nusives į senamiesčio kiemelj, kuriamė pa-auglystéje su bičiuliais slépdavosi nuo pašalinij akių, kad galëtų pažaisti suaugusiuosius. Kai snobas tai pasakos, kiekdamai kaip aštuntokës gersite vyną po obelimi, tarp senų serbentų ir agrastų krûmų, prie kažin kieno daržo. Provincija įdarytoje sostinëje.

**Rašë: Riodin Bardo
Padëjo: Inga K.**

Mindaugo Lukošaičio piešinys

Etikečių klijavimo vajus

Po spalio pradžioje katalikiško jaunimo organizuotų taičių protestų prieš manipuliavimą religiniai simboliai viešojoje erdvėje pasigirdo gausybė kaltinimų fundamentalizmu, simpatijomis cenzūrai ir fašizmui. Tikras etikečių klijavimo vajus! Daug kas – tarp jų ir aš – nustebė išgirdę, kad turėti kitokią nuomonę yra fašistinė laikysena. Ką apie protestuotojų kritikus byloja jų retorika?

Panagrėkime spalio 12 d. „Šiaurės Atėnuose“ pasirodžiusi Tolerantiško jaunimo asociacijos ir „Naujosios kairės 95“ nario Donato Paulausko straipsnį „Ką bandymai uždrausti Castellucci spektaklį sako apie Lietuvos politinę padėtį?“ Pirmiausia norisi pasidžiaugti, kad į situaciją autorius pasižiūri platesniu visuomeninių procesų kontekste, neapsistoja ties vienu īvykiu, tačiau vis dėlto daromos išvados, švelniai tariant, atrodo keistokos.

Straipsnio pradžioje suligindamas Seime svarstytas rezoliucijas dėl spektaklio draudimo arba boikotavimo (buvo pateiktai du rezoliucijų variantai) su Kovo 11-osios skustagalvių eitynėmis, D. Paulauskas daro išvadą, kad abiejų šalių – visuomenės fašizacija. O pastaroji tapatinama su religiniu fanatizmu, besirandančiu kaip „nuosekliai diegiaiemos klerikalizmo politikos rezultatas“. Anot autoriaus, klerikalizmas, kurio esmė yra religijos pavertimas politinės galios įrankiu, vis labiau īsigali valdžioje ir tokiu būdu paneigia konstitucinį valstybės ir religijos atskirumo principą. Autorius taip pat teigia, kad meno vertinimo ir žodžio laisvės ribojimo klausimų svarstymas parlamente rodo, jog su demokratine valstybe kažkas negera.

Pirmiausia reikėtų pradėti nuo ironiško klausimo, ar D. Paulauskas ganėtinai atidžiai skaitė Lietuvos Konstituciją. Laikantis autoriaus mąstymo logikos, tikriausiai reikėtų uždrausti būtent šį „fašistinį“ dokumentą, kuris ne tik gina īsitikinimų laisvę, bet ir nubrėžia jos ribas – manojo laisvė neturi pažeisti kitų žmonių teisių ir laisvių (25 ir 28 str.). Ir nėra ko čia stebėtis, kad galima laisvių sankirta Kultūros ministerijos, t. y. biudžetinės įstaigos, remiamame festivalyje sulaukia parlamento dėmesio. Beje, jaunieji protestuotojai, kurių gretose buvau ir aš, formuluočiai kreipimasi į val-

džios institucijas pradėjo kelios dienos iki klausimui pasiekiant Seimą. Reikalauta visai ne cenzūros. Protestuota prieš tikėjimo simbolių panaudojimą abejotinos meninės vertės provokacijoms ir keltas klausimas, kodėl visuomenėje īsigali nuostata, kad demokratijos laisvė suteikia pretekstą negerbt krikščioniškų īsitikinimų.

Konstituciškai nepagrištas yra ir D. Paulausko tvirtintinas, kad sažinės ir meno išraiškos laisvės gynimas reiškia kovą už sekularią valstybę, „kuri nebūtų valdoma tamsiaisiai religinio fanatizmo postulatais“. Pirmiausia Lietuvos Konstitucija kalba ne apie sekularizmą, bet apie religijos laisvę. Nors Lietuvoje ir nėra valstybinės religijos, tradicinėms bažnyčioms pripažystama aiški veikimo autonomija (43 str.). Religija yra atskira sritis, bet ji nėra atskirta nuo valstybės. Kaip piliečio ir Bažnyčios nario manęs tikrai netrikdo, kad valstybinės institucijos tvarkomos pagal visiems priimtinus, nuo religijos atsietus principus, tačiau siekis iš viešojo gyvenimo išstumti tikejimu grįstus īsitikinimus keilia kausimą, kokia demokratijos samprata vadovaujasi to siekiantys. Visi lygūs, bet dalis – lygesni?

Jei taikių katalikų protest kritikus piktintis gena ne demokratinė valstybės vizija, kas juos motyvuoją taip kritiskai vertinti krikščioniškąja pasaulėžiūra grįstų argumentų vartojimą politinėje veikloje? Man į galvą ateina tik vienas logiškas atsakymas – laicinės nuostatos. O laicizmo pagrindinė yda – dvejopai standartai. Netikintieji, kurie esą kovoja už teisingesnę ir nešališką demokratiją, kurią patys vadina sekularia valstybe, iš tiesų kovoja už privilegijas savo pačių pasaulėžiūrų.

Anot filosofo Antano Maceino, laicinė politika turi nemažai totalitarinių ir nedemokratinių nuostatų. Pirmiausia laicizmas grįstas filosofija, kuri esą atmata visas filosofijas ir visas pasaulėžiūras, bet iš tiesų atmata viską, išskyrus save. Pats laicizmas kyla iš reliatyvizmo ir skepticizmo, kuris skelbia, esą visos pažiūros yra geros ir lygai vertinagos, nes tiesos negalima pažinti. Laicinė politika šią pasaulėžiūrą siekia padaryti valstybinę ir vykdyti politinėmis, vadinas, prievertinėmis priemonėmis. Prievertinis laicisti-

nės politikos pobūdis daro ją nedemokratinę, kaip ir kiekvienu pasaulėžiūrinę politiką. Jeigu politinėmis priemonėmis negalima vykdyti krikščioniškosios pasaulėžiūros, tai negalima ir laicinės. Turint galvoje ši idėjinį kontekstą, laicinė politika yra nenuosekli ir netgi utopiška. Laicistai skelbia, esą valstybės gyvenimas turi būti laisvas nuo pasaulėžiūros, ypač grįstos religiniai īsitikinimais, tačiau praktiškai, kaip žinome iš Prancūzijos pavyzdžio, šita nuostata sulaužoma – į valstybines institucijas įvedama reliatyvizmu grįsta laicinė pasaulėžiūra. Toks nenuoseklumas, anot A. Maceino, būdingas visoms grupėms ir partijoms, kurios vadovaujasi laicinėmis pažiūromis: „Jos visos labai griežtai stoja prieš pasaulėžiūrinę politiką, jeigu ji yra krikščioniška, ir visos ją palaiko bei gina, jeigu ji yra laicinė. [...] Kas prieverta valstybės piliečius ar valstybės tarnautojus stumia išpažinti kurią nors pažiūrą ir, jiems priešinantis, juos išskiria iš kai kurių viešųjų funkcijų, tas yra nedemokratus, vis tiek, ar jis nešios kataliko ar laicisto vardą.“*

Galima pritarti D. Paulauskui, kad viešoji erdvė, kuri demokratinė valstybėje visada atvira vertibių (ir antiverbių) sankirtoms, skirtingu pasaulėžiūrų susidūrimui, tikrai neįmanoma be intelektualinio sąžiningumo. Todėl būkime sąžiningi ir pripažinkime, kad politinei galiai igauti gali būti naudojamas ne tik religija, bet ir laicinės īsitikinimais. Drausti ir niekinti tinka ne tik Biblijos eilutės, bet ir šiuolaikiškiau skambantys reliatyvizmo postulatai arba gąsdinimas religinio fundamentalizmo baubais. Žinoma, jeigu, užuot mezgus atvirą dialogą, labiau norima retronio ginčo ir etikečių klijavimo – kiekvienas turi laisvę rinktis.

TOMAS TAŠKAUSKAS

* Antanas Maceina, *Pasaulėžiūra ir politika*, prieiga internetu http://www.aidai.us/index.php?option=com_content&task=view&id=1744&Itemid=181

Kanarélė

Išplauto tinko geležinkelio stoties fasadas su išblukusiom freskom susilieja į vientisą pilką dėmę. Aptrupėjė piliastrai pavojingai pasvirę vėpsos į grėsmingai atidengtus pamatų akmenis. Aplūžę karnizai, apaugę samanom, žiojasi plačiais plyšiais ir išsikraipiusios čerpės ima šliaužti žemyn atidengdamos virš saveišiaurą dangaus ruožą.

Stačiakampio mano kambario sienos, apšviečiamos pravažiuojančių traukiniu, tai plečiasi, tai siaurėja. Užtraukiu sunkią užuolaidą, kad niekas neišvystų manęs, stalo ir kėdės. Einu ratu, apgaubta blyškios šviesos, sklindančios nuo naktinės lempos, stovinčios stalo viduryje. Negrabiai atitraukiui kėdė. Atnisėdu. Pasieku jungiklį ir spragsiu pirštu.

Ryški šviesa talzo išsausėjusių akių obuolius. Suvirpėjęs pirštas nepaspaudžia mygtuko ir pranykstu tamsoje. Pro kiaurymę užuolaidoje, išgraužtą kandžių, ryškus šviesos spindulys īsminga į stalo paviršių. Skaisti apskrita dėmė apšviečia pirštų galiukus su balkšvais nagų ovalais. Atitraukiui ranką, lyg nuplikyta karštu vandeniu. Prisimerkusi žvelgiu, kaip iš lūžtančio balto spindulio sunkiasi spalvos, įgaudamos kontūrus šmékščioja atpažystamais vaizdais ir siluetais.

Pietų metas stoties kavinėje. Patiesta ant stalo staltiese artėja traukinys. Patraukiu puodelį. Išsiliejusi tamsi kavos putu ant priekinio garvežio stiklo nuo pašelusio greičio išsidraiko voratinkliu.

– Ne, mes i tą žvaigždę neskrisim, – taria jo sukepusios lūpos.

Pokalbis apie nieką trikdo. Nusisuku į drumzliną langą. Raibuliuojanti vaivorykštė įkyriai lenda į kavinės vidų. Artėjančio traukinio triukšmas apkurtina, ausis pasiekia neriliūskiemenys, sklandantys patalpos skliautuose. Jis ranka paliečia mano pirštus, įsikibusius į virpantį nuo monotoniško dunksėjimo stalo kraštą.

Suvokimas ateis vėliau, sverdédamas neš kalkėjančiomis aortomis deguonies trūkumą, kai nebegalėdama įkvėpti ne-

valingai sieksi cigaretės. Įžiepta žalsa švieselė bus tarsi kanarélė, kurią radau vėjui pustant dygų vasario sniegą. Cypiau tada iš džiaugsmo, suklupusi patvory šildžiau delnuose susturusi paukšteli. Jis ant mano pagalvės iš popieriaus susuktam lizdelyje išgyveno keturias dienas, kol įskridęs į virtuvę nu-skendo kibire, pilname vandens. Palindusi po lova išbuvala visą dieną. Man buvo penkeri, kai suvokiau laiką.

– Suprant, bedugnė naktimis po pagalve augina vaizdas, nuspalvina žalia ar smaragdine, – krūpteliu, išgirdus savo balsą.

Jis paleidžia mano pirštus, sudrékusius nuo lūpų prisilietimų.

Traukinys sustoja. Nukrapštai kavos tirščius, prikepu-sius ant garvežio lango. Durys atveria raudonu aksomu išmuštą prieangį. Esu atvira staigmenoms, lipu nesižvalgydama į šalis. Ažūrinį skėtį neabejodama ištiesiu mašinistui, besiypsantiam akių kraštuose įspaustom paukščių kojelėm.

Traukinys lėtai, trūkčiodamas pajuda iš vietas. Atsisiku, kad įsiminčiau balta stotį su keturiom apdaudžytom kolo-nom, suoliukus raitytom atkaltėm, mirkintį semaforą prie susikryžiavusių bėgių linijų, nešiką, sėdint ant palikto vežimėlio su daiktais.

Dūžtantis puodelis ir kavos kvapas priverčia apsidairytį. Žalsa žibintų šviesa skverbiasi pro langus. Kurtinančią ty-lą sudrumsčia šluojamą šukį barškesys.

– Atleiskit, trukdau vidury šeiminės dramos, – švokščiai padavėja pageltusių veidu, šluostydama rudą skystį, varvantį nuo stalo.

Jis sėdi atsilošęs, suka ant piršto žiedą.

– Susitapatini su sau išpranašautu likimu, – vos kruta jo lūpos.

– Skamba kaip nuosprendis, – markstausi nuo užsitempiusio laukimo.

– Nesupratau, bet mes jau užsidarom, – burbteli padavėja ir stumdydama kėdes nulinguoja baro link.

Atklydus prislopintam traukinio bildesiu perbraukiu delnu per stalą paviršių.

– Mano traukinys, – pašoku ir neatsigręždama išeinu.

Neriu pro pravirąs duris į lauką, šokinėdama per susi-pynusius bėgius pasiekiu savo namus. Iprotis valgyti stoties kavinėje lydint išvažiuojančius traukinius – tik ilgesio norma, kai langų stikluose benzino dėmės virsta vitražais ir visi laikrodžiai rodo skirtingą laiką, klaidindami išvyktančiuosis.

Sverdédama keliuosi nuo stalo. Nunešu prie lango kėdę, pastačiusi patikrinu, ar tvirtai stovi, ir užsilipu. Atsargiai pirštu uždengiu užuolaidos skylę.

Tiršta, apčiuopiamas juoduma prisilaudžia prie kuno, per ausis, nosį, burną skverbiasi į vidų. Žiopčioju, gaudau sprangią tušumą. Tirpstantis nepažystamas skonis apvelia dantis, gomurį. Atitraukiu užtirpusi pirštą, pridedu akį prie skylės užuolaidoje. Perštinti tinklainė ašaroja nuo ryškios šviesos. Aš matau, iš ko padarytas laikas. Jis artėja prie manęs, kvėpuoja į veidą, šiepia skylėtus dantis, ryja šešilius, šiurkščiai paliečia delnu petį ir pučia stingdantį orą į veidą.

Įsilibusi į užuolaidą nulipu nuo kėdės. Koju pirštais paliečiu šaltas grindis. Žalsvas piršto galiukas – tai užsilikusi iš praeities kanarélės plunksna, kai balta putli ranga, kvepiant karamele, pastatydavo puodelį kakavos ant poliruotų grindų šalia žaislinio traukinio ir priešais pritūpęs vyras glostydavo man veidą, kol žiurėdavau į laikrodžio ciferblatą ant jo rankos.

RASA JESKELEVIČIENĖ

Jiapsiverčia ant kito šono

Ji išsprūsta, lėtai apsiverčia ant kito šono, ir aš dabar žiūriu į jos nugarą. Ji visada taip užmigdavo, kiek tik galiu prisiminti: kad ir kaip atsiguldavome, po kiek laiko ji atsukdavo man nugarą, tada aš pasislinkdavau arčiau jos, prisielaudavau, tarsi įsikniaubdavau į ją visas, kad neatitolčiau per naktį, kad tamša manęs nenublokštų per toli, ir taip gulėdavau, kol ji užmigdavo.

Šiąnakt aš neartėju prie jos, kai ji atsuka man nugarą. Aš guliui kaip gulėjės, mano žvilgsnis įsmeigtas į jos nugarą. Ji apsivilkusi baltais marškinėliais su petnešlėm. Jai labai tinka šitie marškinėliai, anksčiau ji taip gražiai atrodydavo juos dėvėdama. Bet tai buvo anksčiau, o anksčiau visada yra šventas, neliečiamas laikas, galvoju gulėdamas pažistamoje lovoje ir šią akimirką aš suvokiu ją į jos marškinėlius kaip du atskirus dalykus. O kažkada visa, kas buvo susiję su ja, kas buvo paliesta jos rankų, kas dengė jos kūną, buvo neatskiriamos jos dalis; bet dabar tai tik daiktai: jos džinsai, marškinėliai, chalatas, cigaretės, alus, sentimentai.

Jei ne alus ir sentimentai, manęs čia nebūtų. Galbūt čia gulėtų kas nors kitas, galbūt jis net įsikniaubtu į ją miegančią, kad per naktį nepamestu jos, bet aš, sutikęs ją bare po dvejų metų, net nepasidomėjau, ar ji turi draugą. Ji irgi ne-paklausė, ar aš turia merginą. Bendravom, tarsi priklausytume vienas kitam, tarsi vis dar būtume kartu, lyg to dvejų metų tarpsnio nė nebūtų buvę. Jausmas toks, tarsi tu tiesiog miegojai visą tą laiką, o dabar nubudai ir bandai gyventi taip, kaip gyvenai prieš užmigdamas.

Istiesiu ranką link jos ir paliečiu jos nugarą, švelniai braukiu pirstais žemyn. Anksčiau ji visada sureaguodavo į tai, atmesdavo kairę ranką atgal ir surasdavo maną, suimdavo ją ir pridėdavo sau prie veido, pabučiuodavo mano delną. Jeigu ji tai padarytų dabar, nustebčiau, tačiau tai nieko nekeistų: tarp mūsų veši dvejų metų tarpas. Tamša ir tyla, kuri negali būti prašviesinta ir prakalbinta. Sutikęs ją bare pajutau, kad ji vis dar tokia pat žavi kaip ir anksčiau ir vis dar taip pat traukianti. Stengiausi ir apgavau save, kad kažkas dar gali pavykti, o ir ji taip šiltai ir malonai bendravo su manimi, taip gražiai, kad nepabandyti buvo neįmanoma.

Bet dabar guli su ja šioje, atrodo, milžiniškoje lovoje, iš kurios negalima išlipti ir pabėgti nuo visko, kas neseniai įvyko, ir suprantu, kad ir vėl aš buvau naivus, galvodamas, jog kažkas gražaus, galbūt net amžinai gražaus gali pavykti su ja. Visada, kai tik su kitu žmogumi nustojat dalintis bendra erdvė ir laiku, pradedat toliti vieną nuo kito ir pamažu blunkat vieną iš kito gyvenimo. Net tavo šypsena, tavo šypsena jau ne tokia lengva, kokią ją pamenu. Kažkada įleisdavai mane vidun ir šypsodavaisi, priplūdyma mano pasauli šviesos, o dabar šypsaisi kur kas subtiliai, tarp tavo šypsėnų prabėga paslapčių šešėliai. Tieki tu, tieki aš negalim apsimesti, kad vis dar gerai pažįstam vieną kitą, žinom, ko galim tikėtis vieną iš kito.

Tai, kad šiavakar po dvejų metų pertraukos sutikau tave, ir vakaras susiklostė taip, kad nėjomi pas tave išgerti arbatos, bet taip ir neužkaitę arbatinuko atsigulėm į lovą, užpuolėm vieną kitą tarsi plėšrūnai, yra puikus pavyzdys, kaip man sunku susitaikyti su gyvenimu be tavęs. Aš nesakau, kad tu buvai mergina, kurią mylėjau labiausiai, kurią mylėjau karščiausiai, ir net būdamas su tavimi kartais galvodavau, kokia tu nuobodi, bet visad žinojau, kad tu esi kitokia nei visos, su kuriomis buvau iki tavęs. Tu buvai tokia pažiusta ir tokia reali, tokia moterų kaip tu buvo pilnos gatvės, parduotuvės, miestai, tačiau man niekad anksčiau nebuvuo tekę patirti tokio moteriško paprastumo, kokią patyriaus iš tavęs. Tai, kad tu visai nesidažeji, tai, kaip paprastai leidai laisvalaikį, tai, kad neturėjai didelių išpūstų vilčių dėl ateities, buvo išpūdinga, visa tai buvo nuostabu, niekad nepažinta. Atrodė, lyg tu žinojai paslapčių, kaip būti nuolankiai gyvenimui ir dėl to nesijausti blogai, ir man norėjosu žiūnoti tą paslapčių iš tavęs, perimti ją.

Dar mums draugaujant, kai rytais kartu keldavomės ir vakarais atsiguldavom miegoti, aš pamažu bandžiau priartėti prie tavo paslapties. Stebėdavau tave iš šono tau nemant, sekdaus tavo judesius, bandžiau nuspėti tavo nuotai-kas, kuo greičiau suprasti, ką tam tikra tavo veido išraiška reiškia, sužinoti, kas dedasi tavo galvoje. Anksčiau man tokie dalykai pavykdavo, o tu man buvai neperkandama: kad ir kaip stengiausi tave geriau pažinti, man sekėsi prastai, ir aš visąlaik jausdavausi klaidžiojantis kažkur toli nuo tavo paslapties, esybės. Buvai paprasta ir tuo pačiu metu stebuklinga, buvai stebuklinga ir dėl to neįkandama man. Tai, kad dirbai nemalonų darbų ir nė karto nesiskundei tuo, kėlė nerimą. Tavo nuolankumas gyvenimui ir viskam, kas jame vyksta, buvo man nesuvokiamas. Kartais galvodavau, kad esi didelis akmuo, išsirėžęs upės vagoje: tave nuolat plauna, o tu neišsplauni; ir tave nuolat bando išjudinti, tačiau tu visąlaik lieki ten pat. Tavo kantrybė man buvo nesuprantama,

tavo kantrybė man ēmė rodyti viso pasaulio kantrybę. Ir visa ko gyvybę, ir visa ko mirtis.

Kad ir kaip man nepavyko perprasti tavęs, vėliau, netekės galimybės artėti prie tavo paslapties, aš vis tiek slapta svajojau vieną dieną surasti tave iš naujo. Šiąnakt pasitaikė proga vėl priartėti prie tavęs, įsikniaubtū į tave, pabandyti suprasti tai, ko man nepavyko išsiaiškinti anksčiau.

Iš tiesų aš niekad nieškojau tokios kaip tu, galvoju žiūrėdamas į tavo nugarą. Man tavęs nereikėjo, tikrai – aš buvau su tavimi vien dėl to, kad žinojau, jog galiu būti su tavimi. Jaučiau tavo palankumą mano atžvilgiu, jaučiau, kad tu gali padėti man atsitiesti, nes tuo metu išgyvenau didelę križę. Aš net per daug nesistengiau tavęs sužavęti, buvau su tavimi paprastas, ir man dabar šiek tiek gaila, kad atėmiau iš tavęs galimybę stipriai stipriai susižavęti manimi: kiti vyrai neriasi iš kailio, norėdami apsuktį galvą savo mylimajai, o aš, būdamas su tavimi, visąlaik buvau ištikimas sau, nesistengiau pasirodyti geresnis, nei esu iš tikrujų.

Gal būtent dėl to nuoširdumo aš ir nutariau išsiskirti su tavimi: kartą paklausęs save, ar myliu tave, sutrikau ir dangu to klausimo sau nebeuždaviu. Jeigu negalėjau atsakyti į klausimą teigiamai pirmą kartą, vargu ar tas klausimas kada nors vėliau būtų sulaukęs teigiamo atsakymo. Tiesa buvo labai paprasta, pragmatiška: buvau su tavimi, nes man buvo patogu. Neneigsiu, tu man patikai, aš pasiilgdavau tavęs, jei nematydavau ilgesnį laiką, tu būdavai mano pirmojo mintis ryte ir paskutinė vakare, tačiau tai buvo tikrai ne meilė. Buvai pirmoji mergina, su kuria būdamas aiškiai suvokiau, kad draugystė ir meilė gali prasilenkti. Ir visgi kaip tragikomiskai viskas susiklostė – aš palikau tave ir paskui ilgėjaus tave visą šį laiką.

Laikrodis rodo trečią valandą nakties, būtų protinga pabandyti užmigti, bet aš galvoju apie visokius dalykus, kuriuos esu ne kartą jau apmastes ir nustūmęs į šalį. Deja, jie dabar visi grįžta: širdis varinėja kraują, širdis varinėja šitas nepatogias mintis. Būti nuoširdžiam reiškia ne bijoti apsinuoginti prieš kitus, bet nebijoj apsinuoginti pačiam prieš save ir sugebėti pažvelgti į save iš šono. Ir štai dabar aš matau save iš viršaus: mano kūnas guli lovoje, pasislėpęs pataluose, saugiu atstumu atsitraukęs nuo kito kūno, gulinčio greta. Kūnas atrodo ramus, nejudą, tačiau tai, kad jis nemiegia, išduoda jį – jis nerima.

Viskas tiesiog nedera tarpusavyje, galvoju. Ji ir aš, sugržimus į šią erdvę ir nakties laiką, dalinimasis kūnais ir

lova, fizinis artumas, dvasinio artumo stygias – visa tai tiesiog nedera.

Mano nuotaika kinta, ji pradeda trūkčioti, aš bandau su-gauti mintis, kurios dabar maišosi vienos su kitomis: jeigu pavyktu užsikabinti už vienos saugios ar ramios minties, galbūt viskas nesubjurtų dar labiau, galbūt man netgi pavyktu nusiraminti ir užmigti. Tačiau viskas ir toliau maišosi, cirkliuoja, širdis varinėja liūdną kraują po mano kūną, aš pradedu jausti gailestį viskam: mirusiam seneliui, katei, kurią kažkada auginau, šito kambario negražioms sienoms, virtuvėje atsilupusiam linoleumui, senai pajodusai keptuvei, balkone ant virvės iškabintiems skalbiniams; visiems jauniems įsimylėjėliams ir žmonėms, kurie yra priversti naudotis vieni kitaip, kad galėtų surasti laiko pabėgti nuo save; moterims, mylinčioms vyrus, kurie jas skriaudžia, ir vyrams, kuriems nesunkiai pavyko apgauti moteris ir dar lengviau – save. Pasauliai ir gyvenimai sukasi mano galvoje, aš noriu, kad tai pasibaigtų, noriu, kad praeitų, aš suimi tavo petį, suimi stipriai, kad pabustum.

Ji apsiverčia ant kito šono ir dabar žiūri tiesiai į mane. Ji nori sužinoti, kodėl ją pažadinau. Turėčiau dabar jai ką nors pasakyti. Turėčiau dabar jai ką nors atsakyti, nors ji ir ne-klausia manęs, tik žiūri. Tas jos žiūréjimas – aš negaliu jo pakelti. Pasislenku arčiau ir prisiglaudžiu. Stengiuosi val-dytis ir nepravirksti, nenoriu išduoti jai, jog visą mane šiuo metu apėmė beviltiška nuotaika, supratimas, kad nors ir kaip gražiai žmonės pradeda jungti savo gyvenimus, dažnai jie yra nepajėgūs sukti nieko gražaus ir amžinio.

Tu paimi mano delną, uždedi sau ant veido. Trumpą aki-mirką pajuntu, kaip tavo lūpos paliečia jį, o man skausmin-gai dingtelį į galvą – tu prisimeni šitą ritualą, kuriuo parodai, kad tau rūpiu. Ir tuomet man taip sugeliau viduj, kad ne-bejuntu, kaip ir ką darau, galiu tik stebėti save iš šalies: kaip staiga išlipu iš lovos apsirengiu pereinu kambari koridoriuje įsispiriu į batus mano rankos dreba nesugraibau raišteliu aš jau atidarei duris priešais mane aklina tamsa žengiu į laiptinę man reikia surasti išėjimą iš šios klaikios nuotaikos man būtina surasti išėjimą iš šito labirinto kuriame šivakar save paklaudinu.

Kokia naktis.

POVILAS ŠKLÉRIUS

Mums rašo

Mieli ŠA ateivai,
Rašo (?) Juns didžiai susiūpines
kompozitorius, dėlei sūs dienos (iš kitu).
Kei aš qites nuvertę apsirangiu
savo mylmos šelias, kaičiau, kad jis soudū-
liuodame kairėn – desinėn su priešpynais
centra venuvistu, patriotiskai musi teikusios
žudenių mūsės paminkinai mane
erzino. Nes jen po žiūrimu. Ašeros
uzpludo lenkt Juoz E.) meno buvusie
sožine → kai gi čia daber.
Juk es negauju, nėko iš neprasiu
nėko, tik pakelekes mylu jė (soli).
Už ke mene iš už kiek.
Retauokit mieli ŠA ateivai, juk aš
žintai.
Papinetes visade jūsu i
kitu Kompozitorius K.

Kelyje

Pabaiga. Pradžia Nr. 36

IX diena, 2012-06-29

Važiuoti metro vėsu ir gera, bet vos tik išlendame į parvėsių, mus užgula karšto oro našta. Prieš akis stoja Dievo Motinos katedra, kurios bokštose tupinčios chimeros, atrodo, leipsta nuo karščio dar labiau negu mes (o juk jau turėjo pripusti) ir, kad bent šiek tiek atsižvintų, lekuoja, iškišusios trišakus liežuvius. Tačiau šiandien katedros nėra mūsų planuose ir, apėjė ją puslankiu, žingsniuojame į kitą Senos krantą, kur mūsų laukia knygynas „Shakespeare and Co.“

Sekspyrnyginis – tikrų tikriausias paminklas moderniajai literatūros klasikai. Kadaisė čia eilutes šlifavo Ezra Poundas, papirosus graužė Hemingwayus, nešvankybės pliauskė Henry Milleris, o visus čia besilankančius globojo kilniosios patronės Gertrude Stein aura. Ak, tarp knygų ir knygynių, apdulkėjusių metraščių ir atvirlaiskių, žemų sijų ir išklerusių durelių, kiniavarpu ir kandžių knibždėlynų mudu su Ūla jaučiamės kaip rojuje. Ji nuseka paskui Joyce'o šešėli, ieškodama senų „Uliso“ leidimų, o aš maklinėju po Salingerio rugiūs ir Steinbecko rūstybės vnuogynus, kol galiausiai abu apimti lengvos ekstazės girgždančiais mediniais laiptais užkopiate į antrą knygynėlio aukštą. Ten viskas atrodo taip, tarsi išties būtų gyvenama: krėslai, kuriuose kažką užrašinėdami gimsta literatūros talentai, stalas su rašomaja mašinėle ir šachmatų lenta, lova prie aklinais rašteliaiš nukabinėtos sienos ir netgi pianinas su paruoštomis gaidomis – ant staliuko šalima, lapų šūsnies viršuje (tarytum laikantį kitas gaidas po savo sparnu), pamatome ir Čiurlionio „Preliuad“. Matyt, visai nesenai ji čia skambino baltos lietuviškos plaštakos, o gal ir prancūzai jau spėjo pamilti mūsų didžių klasiką. Apačioje, pavarvinę akis į mums nepasiekiamas kainas, vis dėlto bendromis pastangomis išgyjame geluonies storumo „Howl“ – už kelių dienų ja kaip didžiausią relikviją gabensime į Lietuvą parodyti ten dar sušmėžuoantiems neobitnikams. Palikę prancūzų Šekspyrą, nueiname į pirmą pasitaikiusią *boulangerie* ir atliekame mūsų išprastą kavos ir pyragaičio seansą. Kasdienį *croissant*'q duok mums šiandien!

Esame kupini jaudulio, nes eisime į kiną – žiūrėsime „Kelyje“, pastatyta pagal visų kelialaujų šventuoju raštu krikščijamą Kerouaco romaną. Kone drebame, kartodami kasininkėi: „Deux pour „Sur la route“, s'il-vous plait!“ Iki seanso pradžios lieka 45 minutės ir mes nuspindžiame aplankyti Constantino Brancusi dirbtuvės, priklausančias čia pat esančiam Pompidou. Begalybė dantytų kolonų stiebiasi į viršų, glotnūs marmuriniai ir bronziniai skulptūrų paviršiai blizga lyg brangakmeniai, medis kovoja su gipsu, ir viena rumunų avangardisto dirbtuvė primena milžinišką sterilių akvariumą, kuriame, rodos, kaip ir prieš šimtmetį tebeklaidžioja jo dvasia. Čia tau ne lietuviškos palėpės ir rūseliai prie Vilnelės, kur tylieji modernistai kadaise tik paslapčiai pasvajodavo apie Brancusi bronzos tvirkes.

Kino teatro „Beaubourg“ laiptais nulipę žemyn ir paėjėjė siauruteliu koridoriumi, patenkame į „Salle 6“, mažiausiai mudviejų kada nors matytą kino salę su mažiausiu kada nors matytą ekranu. Jame pirmiausia išižiebia juokingų prancūziškų reklamų seką, o paskui – žvyru, smėliu, asfaltu, saulės atokaitoje, sningant ir per lietų žingsniuojančios Selo Peredaiso kojos. Pagaliau „Kelyje“! Vėl „Kelyje“! Ir muod su Ūla esame kelyje – bent jau iki šios savaitės gal...

Mums sugrižus namo, Juna ir Jenny paruošia vakarienę ir mes drauge sėdame prie nedidelio staloo valgyti omleto ir bulvių salotų su majonezu. Paskui geriamo vyną, žaidžiame kortomis ir šnekučiuojamės iki išnaktų, o virš Paryžiaus – it kažko nebyliai lūkuriuojantis Dino Moriarčio veidas – kybo baltais ménulis.

X diena, 2012-06-30

Jos visur, jos laukia prie *d'Orsay*, kur nuėjo Ūla, jos yra démesio centre viename *rue de Varenne* (beveik Varėnos) namų, kur nuėjau aš. Statulos. Nenorėčiau būtū statula, nors

Rodino muziejas man ir patiko. Pagrindinės skulptūros išstatytos atvirame lauke – visa tai man primena Tiškevičių rūmų sodą Palangoje. Tik čia, žinoma, „Mastytojas“, Balzacas, Hugo, „Pragaro vartai“, o Palangoj, jei teisingai pameniu, dvi skulptūros, žaliuojanties tvenkinys, gulbės ir gintaras – grynos minties oazė. Kurį laiką spoksau į „Pragaro vartus“ – įdomu, ar mane pro juos praleistų?..

Jenny ir Juna rytoj išvažiuoja, todėl einame į mūsų pamėgtą barą atsišveikinti prie pintos šviesiojo alaus. Paskui, išsimet į drobinį maišelį butelį vyno, prancūzišką batoną, dviem rūšių sūrio ir skautišką peiliuką, lekiame į Monmartrą. Persokame užtvaras metro stotyje ir štai jau lipame laiptais į *Sacré-Cœur* kalvą. Nors ir vėlyvas vakaras, aplink zuja mili Jonai žmonių ir tiek pat turistinių niekalų pardavinėjančių joudaodžių ir azijiečių („4 eifeliukai už 1 !“). Kiek pačę į šalį, aptinkame ir kurį laiką per tvorą stebime kapoeiros pasiodymą. Netoliiese pastebime tipišką Vilniaus gatvelę ir mano galvoje nušvinta: juk čia viskas primena Vilnių! Vingiuotos gatvės ir aptriūšė namai tikrai primena mūsų Monmartrą. Užupi, nuolaidus kalvos pakraštys – šlaitą po Triju Kryžių kalnu, štai tas namas kaip olandų ambasada, o visas šis vaizdas, jei stovis nugara į baziliką, kaip nuo Taurakalnio. Žiū – net „Europos“ dangoraižis matos!

Susirandame vietelę ant žolės ir pradedame savo pikniką. Kalbamės apie dabartį, praeitį, santiukius. Aplink mažais rateliais susėdę ir sustojo daugybė kažkų geriančių jau nuolių, tarp kurių vaikštinėja Palangos paplūdimio pardavėjų „broliai“, siūlantys „Heineken“ déžes, iš visų pusiu sklidinėti šūkavimai, kiek žemiau pavienės mašinos sunkiai braunasi pro žmones, laidančius į orą įvairius neatpažintus šviečiančius objektus, o mes létai, su pasimēgavimu gurkšnojame vyną ir smaguriaujame sūriais, vienas jų užsilikęs dar nuo Olandijos ir tai tik sustiprina šventišką ir truputį ilgesingą nuotaiką.

Pabaigę „puota“, pamažu nusileidžiame nuo kalno ir patraukiame „Moulin Rouge“ kryptimi – vien tam, kad savo akimis pamatyume naktinį eromalūnā ir išitikintume jo gyvumu. Plūstančios muzikos, žmonių klegesio ir kantraus neoninių sparnų zvimbimo akivaizdoje pasijuntame kaip niekad vieniši. Netrukus pasukame metro link. *Nation*.

XI diena, 2012-07-01

Pusryčiams Ūla paruošė makaronų su raudonuoju pestu, kurio likučius iš indelio dugno išgrandė peiliu. Kol ji darė valgyti, aš krimtau bananą, užgerdamas juoda kava, ir užrašinėjau savo išpūdžius raudoname languotame sasiuvinyje. Taip prasidėjo mūsų paskutinė para Paryžiuje. Žygiuodami kasdieniu maršrutu iki metro stoties, šviečiant saulei ir burzgiant motoroleriams, gana sentimentalai prisiminėme kelionės eigą.

Aikštėje prie Pompidou suvartoje išprastą saldumynų doze, užkilome į paskutinį vamzdysto pastato aukštą pasižiūrėti to, ko nespėjome pamatyti praėjusių sykų. Prie bilietų patikros punkto nereikėjo net blizginti mūsų studentų kortelių – sekmadienį visiems lankytujams iėjimas nemokamas, tad iškart atsidūrėme baltasienės galerijos viduje. Ši kart naršėme po modernaus meno šedevrus, sukurtus praejusio amžiaus pirmoje pusėje ir šiek tiek vėliau. Ūla rymojo prie Kandinskio ir Kupkos geometrinės abstrakcijos, atiduodama pagarbą, nukėlė beretę prieš pirmąjį konceptualiojo meno tévo Marcelio Duchamp'o *ready-made* q: „In 1913 I had the happy idea...“ Aš tuo tarpu susižavėjės stebėjau, kaip veikia Rauschenbergo, Richardo Stankiewicza ir Jeano Tinguely surūdiję mechanizmai. Popartinio „metalo laužo“ prikrauta salė priminė lietuvių asambliažo meistrų Antanavičiaus, Kuro ir Kisarausko „bjauriai esteitiškas“ kompozicijas. Francio Bacono apsirirus figūros privertė nemalonai prisiminti pusryčius. „France is croissant, not bacon“, – praeidama kandžiai leptelėjo Ūla ir pasuko šaunaus abstrakcionistinio Pollocko ir Rothko tandemo link. Kelias minutes žiūrėjome į Yves'o Kleino „IKB 3“ ir „SE 71“. Taip ilgai, kad net akis paskaudo. Kiek ultramarino reikėjo sutrinti, kad žemaūgis kempinmedis taip pamėlynuotu?

I Pompidou aikštę sukrito popietės šešeliai. Aikštės viuryje, greta laikinai čia atsidūrusių dviejų permatomų tenisininkų statulų, lükuriavo dvi merginos, ištisai dieną kiekvienam priėjusiam dalinusios kvėpalų meginius, – permotomi tenisininkai, turbūt patys to nesuprasdami, reklamavo naują „Lacoste“ produktą. Iš vieno aikštės galo į kitą skrido afrikietiško rago, pučiamu smulkios merginos juodomis akimis, garsas. Tamsiaodžiai čigonų vaikėzai būriais šmirinėjo tarp žmonių, siūlydami pasirašyti kažkokias peticijas arba nupirkti vandens buteliuką. Ūla valgė kebabą ir prisimėkusi žvelgė saulės linkui. Šitaip atrodė Paryžius paskutinę mūsų kelionės dieną. Vėliau, tą patį vakarą, Ispanijos rinktinė perraše futbolo istoriją – antrą kartą iš eilės tapo Europos čempione.

XII diena, 2012-07-02

Atsibudau naktį, pažadintas Ūlos, bandančios klūpom ant lovos krašto uždaryti langą: „Supisti uodai. Pizdec, kaip mane sukandžiojo.“ Nieko jai nepasakės, nuėjau nusilengvinti į tualetą ir grįžau atgal į miegmaišį. Atskélėmė apie septynias, išsivalėmė dantis ir patraukėmė į anksčiausiai apylinkėje duris atveriančią parduotuvę. Pirkome:

- butelį vyno Pierre'ui
- vyno sau namo (abu po buteli)
- bananų (abiem po 2 vnt.)
- keksiukų (Ūla – 4 vnt.)
- agurkų (aš)
- trikampių sumušinių pakuočių (aš – 2 vnt., Ūla – 1 vnt.)
- užpilamų makaronų (Ūla – 2 vnt.)

Ūla per pusryčius suvalgė makaronus, aš tik išgėriau arbatos. Emėme tvarkytis: užvėriau langus, sulanksčiau sofa, gržinu į vietą mažajį stalą, kurį kasvkar nustumdavome į šoną, o Ūla iššlavė virtuve. Kaip ir buvo nurodės Pierre'as, buto raktą padėjau į raktams skirtą kišenėlę kitame kambaryje esančiam, anot Ūlos, „archyve“ (toks pakabinamas medžiagos gabalas, prie kurio prisiūta gausybė įvairios pa-skirties kišenelių). Ant didžiojo stalo palikome butelį vyno, padėkos raštelį ir eilėraštį, parašytą to paties Pompidou poto (kuris, beje, kaip iš akies trauktas Dinas Moriartis iš filmo) specialiai Pierre'ui, prancūziškai. O ant mažojo paguldėmė raudonajį skėtį, vienišą olandišką prisiminimą. Susikrovėme paskutinius daiktus ir – *adieu!*

Kelionė atgal niekad nebūna išpūdinga: iš esmės tai net nebe kelionė, o pokelioninis formalumas – juk jau važiavom pro čia, šitą irgi jau matėm, pameni? – ir pan. Štai ir dabar Amsterdamas ir Paryžius mums jau buvo pasibaigę, tiesiog sėdėjome sau už baisuoklės britės ir kiek žavesnių veido bruozų kroatės, valgėme sumušinius, agurkų (aš), keksiukus (Ūla) ir tingiai šnekėjomės. Važiuojant pro Pajūrio Bulonę, Ūla man papasakojo apie vieną Camus „Maro“ veikėją, pradedantį rašytoją, daugybė metų besikankinus ties pirmuoju savo būsimo šedevro sakiniu apie žavią amazonę, jodinėjančią Bulonės mišku. Paskui pokalbio tema pakrypo prie vasarų kaime, tada prie Amerikos, tiksliau, to, kaip mes ją išsivaizduojame, ir t. t.

Viena vertus, aiškiai žinojau, kad viskas baigėsi, kita vertus, negalėjau su tuo susitaikyti, iš paskutinių kabinaus į tų dviejų savaičių patirtį ir išpūdžius. Man regis, tą patį galvojo ir Ūla, nes ji netikėtai užtraukė: „Atsimenu tai, ko nebus jau daugiau...“ Ir išties atrodė, kad jokie kiti žodžiai negalėtų taip tiksliai nusakyti to, ką tą akimirka jaučiau. Atrodė, paikų „Fofie“ rimų ir smagios melodijos pakanka, kad mumyse kažkas išižiebtų ir niekad nebeužgestų. Aš džiugiai uždainau kartu su Ūla: „Atsimenu ir tą, kuri buvo pirm...“ Daina buvo trumpa, bet mes jų turėjome daug, traukėme vieną po kitos lyg triušius iš cilindro, ir net už lango lyjanties lietus nepajėgė mūsų nutildyti. Įdomu, ką galvojo prieš mus sėdinčios britė ir kroatė – ar mūsų balsai joms skambėjo liūdnai, ar linksmai? Žiūrėjau į užsimiršusią, besiypsančią Ūlą ir skaičiau jos veide begalinį norą kuo greičiau išsivaduoti iš šio autobuso ir pagaliau išsiaiškinti – o kas toliau?.. Mūsų vėl laukė nežinomybė, o mes laukėme jos.

VYTAUTAS BRONIUS

Redaktorius: Žydrūnas Drungilas (zydrunas.d@gmail.com).
Dailė: Aistė Paulina Virbickaitė.
Paveldas: Juozas Šorys.
„Šiaurės kampus“: Marius Plečkaitis.
Kalbos redaktorė: Audrė Kubiliūtė.
Maketas: Zita Remeikienė.
Direktorė: Lina Černiauskaitė.
Finansininkė: Danuta Churtasenka.
Savaitraštis išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1990 m. vasario 7 d.

Leidžia VšĮ „Šiaurės Atėnų fondas“.
ISSN 1392-7760. 3 spaudos lankai.
Indeksas 0109. Tiražas 1540 egz.
Redakcijos adresas: Mėsinų g. 4,
 01133 Vilnius. Telefonas: 261 37 70.
Elektroninis paštas: satenai@takas.lt.
www.satenai.lt; www.culture.lt/satenai.
Spausdino UAB Ukmurgės spaustuvė.
Vasario 16-osios g. 31, 20131 Ukmurgė.
„Šiaurės Atėnus“ remia: Kultūros
 rėmimo fondas; Spaudos, radijo ir

televizijos rėmimo fondas 2012 metams
 suteikė 100 000 Lt paramą projektui
 „Šiaurės Atėnai“: kūrybos ir kritikos
 paralelės“ ir 25 000 Lt paramą projektui
 „Lietuviško tapatumo atramos“ (p. 1–3,
 8–12).
Redakcijos ir autorų nuomonės
nebūtinai sutampa.
VšĮ „Šiaurės Atėnų fondo“ saskaita
 AB bankė „Swedbank“ (kodas 73000)
 LT36 7300 0100 0000 7071.

